

T.C.

**AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE T.C. İNKILÂP
TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİMİ (1981-2018)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORHAN ZEYBEK

DANIŞMAN

DOÇ. DR. REFİK TURAN

AKSARAY 2019

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DE İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE T.C. İNKILÂP TARİHİ VE
ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİMİ (1981-2018)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORHAN ZEYBEK

Doç. Dr. REFİK TURAN

AKSARAY 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : ORHAN

Soyadı : ZEYBEK

Bölümü : SOSYAL BİLGİLER

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : TÜRKİYE’DE İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE T.C. İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİMİ (1981-2018)

İngilizce Adı : TEACHING TURKISH REPUBLIC REVULOTION HISTORY AND KEMALISM IN PRIMARY EDUCATION IN TURKEY (1981-2018)

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Orhan ZEYBEK

İmza:

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Orhan ZEYBEK tarafından hazırlanan “Türkiye’de İlköğretim Düzeyinde T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretimi (1981-2018)” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Aksaray Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Refik TURAN

(Sosyal Bilgiler Eğitimi, Aksaray Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Ümmügülsüm CANDEĞER

(Tarih, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi)

Üye: Dr. Öğretim üyesi Hatice GEDİK

(Sosyal Bilgiler Eğitimi, Aksaray Üniversitesi)

İMZA

Tez Savunma Tarihi: 03/09/2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun 19/10/2019 tarih ve... 2019/41-15 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Orhan ZEYBEK

İmza

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Doç. Dr. Sevilay USLU DİVANOĞLU

İmza

Annem Döndü ZEYBEK'e

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın yürütülmesi esnasında bilgi, birikim ve tecrübelerini benimle paylaşan, desteğini esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Refik TURAN'a, çalışmalarım için destek veren kıymetli arkadaşım Serkan BOYRAZ'a, çalışmalarım sırasında sabır ve manevi desteğini esirgemeyen, eşim Sevda ZEYBEK'e teşekkür ederim.

Orhan ZEYBEK

Eylül 2019

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKİYE’DE İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE T.C. İNKILÂP
TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİMİ (1981-2018)

(Yüksek Lisans Tezi)

Orhan ZEYBEK, AKSARAY 2019

ÖZET

Bu araştırma; Türkiye’de 1981 yılından itibaren temel eğitim ikinci kademe okullarında (ortaokullarda) okutulmaya başlanmasından 2018 yılına kadar geçen süreçte ilköğretim düzeyinde Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülü Dersi öğretimini konu almaktadır.

Araştırmanın amacı; 1981-2018 yılları arasında uygulanan ilköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülü dersi öğretim programlarını uygulandıkları tarih aralıkları, programın genel yaklaşımı, dersin genel amaçları, konu içerikleri ve haftalık ders saati miktarları boyutlarıyla; bu öğretim programlarına uygun olarak yazılan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülü dersi kitaplarını ise içerik ve fiziksel görünüm boyutlarıyla incelemek ve tarihsel süreç içerisinde geçirdikleri değişimi ortaya koymaktır.

Bu çalışmada “genel tarama modeli” ve bir nitel araştırma yöntemi olan “doküman analizi” yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan öğretim programları ve bu programlara dayalı yazılmış ders kitaplarının incelenmesinden elde edilen verilerin analizinde “betimsel analiz” ve “içerik analizi” teknikleri kullanılmıştır.

Yapılan araştırma sonucunda 1981 yılından 2018 yılına kadar olan süreçte öğretim programında on iki değişiklik gerçekleştirildiği; 1998 yılında dersin amaç ve kapsamının en geniş boyuta ulaştığı, ancak 2005 yılından itibaren dersi amaç ve kapsamının giderek daraldığı anlaşılmıştır. Ders ayrılan haftalık ders saati

miktarının 2009-2010 yıllarında 3 saat, diğer dönemlerde 2 saat olarak belirlenmiştir. 1998 yılında dersin hedef sayısı 49, amaç sayısı ise 216 iken, 2005 yılından itibaren kazanım sayıları giderek azalmıştır. Öğretim programlarında Atatürkçülük ile ilgili konu ve kazanımlarının azalması ise dikkat çekici orandadır. 1998 yılına kadar MEB tarafından hazırlanan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları okutulurken, bu tarihten sonra özel yayınevlerinin ders kitapları da okutulmaya başlanmıştır. Araştırmada 16 farklı ders kitabı içerik ve fiziksel yönlerden incelenmiştir. 1981-1998 yılları arasında basılan ders kitapları genel olarak aynı özelliklere sahipken, 1998'den sonra yayınlanan ders kitaplarının okuma metinleri, ünite hazırlık ve değerlendirme soruları ve soru stilleri değişmiştir. Araştırma sonunda belirlenen sorunlara dayalı olarak araştırmacı tarafından ortaya konulan önerilere yer verilmiştir.

Bilim Kodu: 11009

Anahtar Kelimeler: İnkılâp Tarihi, Atatürkçülük, Ders kitabı, Öğretim Programı, Kazanım

Sayfa Adedi: 67

Danışman: Doç. Dr. Refik TURAN

AKSARAY UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TEACHING TURKISH REPUBLIC REVULOTION HISTORY
AND KEMALISM IN PRIMARY EDUCATION IN TURKEY
(1981-2018)
(M.A Thesis)

Orhan ZEYBEK, AKSARAY 2019

ABSTRACT

This research examines Turkish Republic Revulotion History and Kemalism course that has been lectured since 1981 in the secondary level (secondary school) of the basic education. The aim of the research is to represent the objectives, content, weekly hours, date range that the course has been offered and general approach of the curricula related to the course. Besides, examining the content and physical changes that took place in the coursebooks that were developed on aforementioned curricula is also among the aims of the research.

The research employs document analysis that is a qualitative research method to examine the curricula provided by National Ministry of Education and coursebooks that were developed on those curricula. The data analysis includes descriptive and content analysis. The research results show that there were changes in the curricula of the course twelve times between 1981 and 2018. While the objectives and content of the course reached the maximum in 1998, they gradually became narrow starting from 2005. The weekly number of hours for the course were three in 2009 and 2010 while it was two in the other eras. While the number of aims was 49 and attainments was 216 in 1998, the number of attainments decreased since 2005. It is notable that the subject and attainments of Kemalism decreased. The coursebooks prepared by National Ministry of Education were used until 1998 and since then other coursebooks prepared by private publishing companies were also used. In the research, sixteen different coursebooks were examined in terms of content and physical aspects. While the coursebooks that were published between 1981 and 1998 were similar, reading passages, unit preparation and evaluation questions and questions types changed

in others published later then. In the end, the researcher states some suggestions over the detected problems.

Science Code: 11009

Keywords: Revulotion History, Kemalism, Textbook, Teaching Program, Attainments

Number: 67

Supervisor: Associate Professor Refik TURAN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR.....	xv
TÜRKİYE’DE İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE T.C. İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİMİ (1981-2018).....	1
GİRİŞ	1
Araştırmanın Konusu	4
Araştırmanın Amacı.....	4
Araştırmanın Önemi.....	4
Araştırmayla İlgili Temel Kavramlar.....	5
Araştırmanın Yöntemi	8
1.BÖLÜM	9
Türkiye’de İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Derslerinin Geçmişi	9
1.1. Türkiye’de İlköğretim Düzeyinde T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersleri.....	10

1.2. 1981 Temel Eğitim II. Kademe T.C. İnkılâp Tarihi Dersi Öğretim Programı	11
1.3. 1981 Temel Eğitim II. Kademe T.C. İnkılâp Tarihi Dersi Öğretim Programında 1986 Yılında Gerçekleştirilen Değişiklikler	13
1.4. 1981 Programı ve Atatürkçülük Konuları (1996).....	14
1.5. 1998 İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı.....	14
1.6. Eğitim Sisteminde Yapılandırmacı Yaklaşım Geçiş ve T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi	15
1.7. 2006 İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi Dersi Öğretim Programı.....	17
1.8. 2006 İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programında 2009 Yılında Gerçekleştirilen Güncelleme	20
1.9. İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesinde 2010 Yılında Gerçekleştirilen Değişiklik ve T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Derslerine Etkisi	21
1.10. 2017 Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı.....	21
2. BÖLÜM	25
İLKÖĞRETİM T.C. İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERS KİTAPLARI	25
2.1. 1981-1988 Arası T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitapları.....	26
2.2. 1989-1997 Arasında Okutulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitapları	29
2.3. 1998-2004 Arasında Okutulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitapları	31
2.4. 2005-2016 Yılları Arasında Okutulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitapları.....	38
2.5. 2017 Sonrası Okutulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitapları	42

SONUÇ	46
KAYNAKÇA.....	49
ÖZGEÇMİŞ	52

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. 8. Sınıf T.C. İnkılâp tarihi ve Atatürkçülük Öğretim Programının üniteleri, Kazanım Sayıları, Oranı ve Süreleri.....	18
Tablo 2. 8. Sınıf T.C. İnkılâp tarihi ve Atatürkçülük Öğretim Programında Ünitelere Göre Doğrudan Kazandırılması Öngörülen Beceri ve Değerler	19
Tablo 3. 2017 Ortaokul 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programında Ünite İsimleri, Kazanım Sayıları ve Ünitelere Ayrılan Ders Saati Miktar ve Oranları.....	23
Tablo 4. 1981-1988 Yılları Arasında Okutulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitaplarında (Parmaksızoğlu, 1981,1983,1985, 1987, 1988) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları	28
Tablo 5. 1981-1988 Yılları Arasında Okutulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitaplarında Yer Alan Okuma Parçaları	29
Tablo 6. Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük III Ders Kitabında (Şenünver vd.) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları	30
Tablo 7. İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabında (Çağatay ve Kaya, 1998) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları	32
Tablo 8. İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabında (Şahin, 2002) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları	34
Tablo 9. İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabında (Turgut, 2003) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları.....	36

Tablo 10. İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabında (Şenünver vd., 2004) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları.....	37
Tablo 11. İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabında (Şenünver vd., 2006) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları	39
Tablo 12. İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabında (Başol vd., 2009) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları	41
Tablo 13. İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabında (Ülker, 2014) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları	42
Tablo 14. Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 ders kitabında (Baydar ve Öztürk, 2018) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları.....	44
Tablo 15. Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 ders kitabında (Ataş ve Ataş, 2018) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları.....	45

KISALTMALAR

T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TD	Tebliğler Dergisi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TTK	Talim ve Terbiye Kurulu
TDK	Türk Dil Kurumu

TÜRKİYE’DE İLKÖĞRETİM DÜZEYİNDE T.C. İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİ ÖĞRETİMİ (1981-2018)

GİRİŞ

“Devlet” kavramının tarihsel süreç içerisinde farklı tanımları yapılmıştır. En genel anlamıyla devlet; “insan, toprak ve egemenlik unsurlarının bir araya gelmesiyle oluşmuş bir varlık” (Gözler, 2007) olarak tanımlanabilir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında da devletin tanımı açık bir şekilde yapılmaktadır. Buna göre; “Devlet, belirli bir toprak parçası üzerinde egemen olan belirli bir insan topluluğunun oluşturduğu bir varlıktır.” (Anayasa, 1982). Devlet ile ilgili yapılan tanımlara bakıldığında devleti oluşturan üç kavramın ön plana çıktığı görülmektedir. Bunlar, belirli bir toprak parçası, insan topluluğu ve egemenliktir. Burada belirli bir toprak parçası ile belirli sınırlara sahip ve insan topluluğunun sürekli yaşayabileceği coğrafi mekân, insan topluluğu ile birbirine etnik köken ve/veya kültürel unsurlarla bağlı insan topluluğu, yani millet, egemenlik ile de insan topluluğu ve ülke üzerindeki yetkilerin tümü, yani en üstün iktidar kastedilmektedir (Uçar, 2015; Gözler, 2007). Devletlerin siyasal varlıklarını devam ettirebilmeleri için belirli bir ideolojik yapıya da sahip olmaları gerekir. İdeoloji, belirli bir biçimde düşünmeyi ve davranmayı haklı çıkarmak ya da düşünce ve davranışları belirli biçimde etkilemek işlevini taşıyan inanç, tutum ve düşünceler demetidir (Ergil, 1983). İdeolojiler ülkelerin varlığını devam ettirme yolunda kullandıkları düşünsel yöntemlerin başında gelir. Devletler bu amaca yönelik hareket ederken sahip olduğu milleti de ideolojik olarak yetiştirmek zorundadır. Ülkemizde Cumhuriyetin ilânı ile birlikte Türk toplumunun sosyal, siyasî,

kültürel ve ekonomik yapısına yeni bir biçim ve ruh verenler, bu yeni yapıyı işletecek nesilleri yetiştirecek olan eğitim sistemi ve bu kapsamda eğitim programları üzerinde çalışmayı ihmal etmemişlerdir (Yüksel, 2003). Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye’de benimsenen ideoloji Atatürkçülük olmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra 1937 yılında Atatürkçülük ideolojisi anayasamıza girmiştir. Atatürk ilkelerinin anayasamızda yer almasıyla devletin de resmi ideolojisi haline gelmiştir. Cumhuriyetin varlığını devam ettirme yolunda benimsenen Atatürkçülük, zamanla eğitim politikaları içinde de yer almıştır. 1981 yılında oluşturulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı da Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ideolojik bağlamda devleti oluşturan unsurlardan birisi olan milleti Atatürkçülük ideolojisi doğrultusunda yeni nesiller yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç 2018 yılında uygulanmaya başlanan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programında *“Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile öğrencilere devletin kurulmasına zemin hazırlayan olaylar, kuruluş sürecinde yaşananlar ve Cumhuriyetimizin temelini oluşturan Atatürk ilke ve inkılapları hakkındaki bilgiler ile bu bağlamda çeşitli beceri ve değerlerin kazandırılması hedeflenmektedir.”* (MEB, 2018) şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Osmanlı döneminden devralındığı haliyle tarih dersleri ilkokuldan itibaren okutulmaya başlanmış, ortaokul ve liselerde de devam etmiştir. İlk ve ortaokullarda tarih derslerinin bağımsız bir ders olarak okutulması tarihsel süreç içerisinde ders saatleri ve konu içeriklerinde değişiklikler gerçekleştirilerek 1962 yılına kadar sürmüştür. 1962 yılında o zamana kadar bağımsız birer ders olarak okutulan Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık dersleri 1962 yılında yayınlanan İlkokul Programı Taslağı’nda Toplum ve Ülke İncelemeleri adı altında bütünleştirilmiştir. Bu ders 1968 İlkokul Programında ise Sosyal Bilgiler adını almıştır. Bu programa göre 1968-1969 öğretim yılından başlayarak ilkokulların 4. sınıflarında haftada beş; 5. sınıflarında ise haftada dört saat Sosyal Bilgiler dersi okutulmaya başlanmıştır. İlkokullarda okutulmaya başlanmasından kısa bir süre sonra üç yıllık bir pilot uygulamanın ardından Sosyal Bilgiler dersinin 1973-1974 öğretim yılından itibaren tüm ortaokullarda okutulmasına da başlanmıştır (Öztürk, 2012; Bektaş, 2019; Turan, 2016; Turan, 2019). 1985-1986 öğretim yılından itibaren ortaokullarda Sosyal Bilgiler dersi yerine Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi dersleri okutulmaya başlanmışsa da, 1997 yılında zorunlu temel eğitimin sekiz yıla çıkarılmasının ardından yaklaşık on beş yıl süren bu uygulamaya son verilerek 1998-1999 öğretim yılından itibaren tekrar Sosyal Bilgiler dersi okutulmaya

başlanmıştır. Bu dönemde aynı zamanda 1981-1982 öğretim yılından itibaren ortaokulların 3. sınıflarında haftada iki saat okutulmakta olan T.C. İnkılâp Tarihi dersinin okutulmasına da devam edilmiştir (Turan, 2016).

İlköğretim (ortaokul) düzeyinde ilk Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Dersi Öğretim Programı MEM Talim ve Terbiye Kurulu'nun 08.6.1981 tarih ve 106 sayılı kararı ile kabul edilmiş ve 1981-1982 öğretim yılından itibaren Temel Eğitim II. Kademe Okullarında (Ortaokul) okutulması öngörülmüştür. Bu dersin öğretim programında 27.04.1981 tarih ve 76 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile kabul edilen ve 25.05.1981 tarihli Tebliğler Dergisinde yayınlanan Yüksek Okullar “Türk İnkılâp Tarihi” ile ortaöğretim kurumları T.C. İnkılâp Tarihi dersi programları esas alınmıştır (MEB, 1981b). 1981 yılından 1986 yılına kadar “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi” müfredat programlarında bir değişiklik gerçekleştirilmemiş ve aynı kalmıştır. Bahsedilen dönemde İsmet Parmaksızoglu tarafından yazılan ve Milli Eğitim Yayınevi tarafından yayınlanan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı okutulmuştur. 1996 yılında müfredat programının değişmesiyle Milli Eğitim Bakanlığı yayınları yanında özel yayınevleri de Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları yayınlamıştır. Bu dönemden itibaren okutulacak ders kitaplarının belirlenmesi de öğretmenlere bırakılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2005-2006 öğretim yılından itibaren eğitim sisteminde yapılandırmacılığı esas alan yeni bir anlayışı uygulamaya sokmasıyla birlikte diğer derslerin olduğu gibi ilköğretim T.C. İnkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı da yeni anlayışa göre yeniden hazırlanmıştır. Bu program değişikliğiyle amaç ve davranışlar kaldırılarak kazanıma dayalı bir öğretim sistemi benimsenmiş, ders içeriğinde de bir takım değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Yeni programa ve anlayışa uygun ders kitapları hazırlanmış, bu dönemde ilk defa ders kitaplarının yanında öğrenci çalışma kitapları da yayımlanmaya başlanmıştır (MEB, 2006). 2017 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ilkokul, ortaokul ve liselerde okutulan dersler için yeni öğretim programları hazırlamış ve 2017-2018 öğretim yılından itibaren kademeli olarak uygulamıştır. Bu çerçevede 2017 yılında yeni Ortaokul T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı kabul edilmiş, ancak aradan dört ay gibi kısa bir süre geçtikten sonra bu program kapsamlı bir şekilde güncellenmiştir. Güncellenen program 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2017; MEB, 2018).

Bu bölümde araştırma problemi, araştırmanın konusu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmada kullanılan kavramların tanımları, araştırmada kullanılan yöntem açıklanmıştır.

Araştırmanın Konusu

Bu araştırmanın konusunu 1981 yılından itibaren temel eğitim okullarının 8. sınıflarında (ortaokul) okutulmaya başlanan T.C. İnkılap Tarihi (ve Atatürkçülük) dersi öğretim programları ile ders kitapları oluşturmaktadır. Bu çerçevede söz konusu öğretim programında 1986, 1998, 2005, 2010, 2015 ve 2017 yıllarında gerçekleştirilen değişiklikler ile aynı süreçte programlardaki değişikliklere paralel bir şekilde Milli Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevleri tarafından yayınlanan “T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi” dersi ders kitaplarında gerçekleştirilen değişiklikler, bu değişikliklerin nedenleri, sonuçları ve Türk eğitim sistemi üzerindeki etkileri bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Türkiye’de 1981 yılında okutulmaya başlanan “İlköğretim (Ortaokul) Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi” öğretim programları ve ders kitaplarında 1981-2018 yılları arasındaki dönemde gerçekleştirilen değişikliklerin ortaya konulması ve değerlendirilmesidir.

Araştırmanın aşağıdaki sorulara yanıt vermesi beklenmektedir

- 1- Türkiye’de 1981 yılından itibaren ilköğretim (Ortaokul) okullarının 8. sınıflarında okutulmaya başlanan Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi öğretim programlarında yer alan programın genel yaklaşımı, dersin genel amaçları, konu içerikleri, haftalık ders saati miktarı gibi hususlarda 1981-2018 yılları arasında gerçekleştirilen değişiklikler nelerdir?
- 2- 1981 – 2018 yılları arasında İlköğretim (Ortaokul) Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında fiziksel görünüş, içerik ve okuma parçaları bakımından ne gibi değişiklikler meydana gelmiştir?

Araştırmanın Önemi

T:C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersleri devletin yakın dönem tarihi olaylara bakış açısı ile hâkim ideolojisini en bariz şekilde yansıtan derslerden birisi olma özelliği

taşımaktadır. 1981 yılından başlayarak 2018 yılına kadar bu dersin genel amaçlarında, içeriğinde meydana gelen değişimi bir ölçüde hükümetlerin bahsedilen konulara yaklaşımındaki, dolayısıyla ideolojik yaklaşımdaki değişimler olarak da kabul etmek mümkündür. Dolayısıyla bu araştırma sonuçlarının yakın tarihe ve ideolojiye içeriden bakış sağlayarak hangi konularda hangi değişikliklerin gerçekleştirildiğini ortaya koyacağı, hangi konuların ve hususların önem kazanıp, hangilerinin önem yitirdiği, hangi değerlerin yükselip hangilerinin geri plana düştüğü gibi sorulara cevap vereceği için önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmayla İlgili Temel Kavramlar

İnkılâp: Etimolojik köken olarak Arapça “kalb” kökünden gelen İnkılâp, sözlük anlamı olarak “değişme, bir halden, başka bir hale dönme, devrim” anlamlarında olup, Fransızcada “revolution”, Almancada “umwaelzung ve İngilizcede “revolution” kelimeleriyle aynı anlamı taşımaktadır. İnkılâp, bir toplumdaki mevcut değerlerin, zamanın şart ve ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde açığa çıkarılmasıdır. Eğer toplumun sosyal düzeni çağın gereklerine uymuyor ve ihtiyaçlarını karşılamıyorsa, aksayan yönleri düzeltmek ve çağın ihtiyaçları doğrultusunda hareket etmek gerekir ki bu da inkılâp sürecinin başlamasına yol açar (Taş, 1995).

“İnkılâp” kelimesi Türk Dil Kurumu sözlüğünde iki farklı anlamda verilmiştir. Bunlardan birincisi “Toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişiklik, iyileştirme, devrim, reform,” anlamında, ikincisi de “Bir durumdan başka bir duruma geçiş, dönüşüm” (TDK, 2018) anlamına gelmektedir. İnkılâp kavramıyla toplumsal alanda mevcut durumdan daha iyi bir duruma geçiş sağlanmak amacıyla yapılan çalışmalar kastedilmektedir. Toplamlar tarih sahnesinde zaman içinde varlığını devam ettirebilmek için değişimleri gerçekleştirmek zorundadır. Değişimi gerçekleştiremeyen veya değişimden uzak kalan toplumlar zamanla tarih sahnesinden silinip gitmiştir. İnkılâplar siyasi, askeri, ekonomik, bilim ve sosyo-kültürel alanlarda gerçekleşebilir. Yapılan inkılâplar geçmişte kimi zaman bilimsel gelişmelerin toplumsal yansıması şeklinde oluşmuş, kimi zaman da devlet yöneticileri tarafından gerçekleştirilmiştir.

Tarih: “Tarih”, Sami dillerinden yereah/yerah kelimesinden Arapçaya erreha/verreha şeklinde geçen fiilden türemiş olup, sözcük anlamı olarak “aya göre vakit tayin etmek, bir olayın meydana geldiği günü ve yılı, bunların rakamla yazılışını, bir şeyin oluş zamanını ve olaylar dizisini tespit etmek” (Fayda, 2011) anlamındadır. “Tarih” kavramı günümüzde

genel olarak “*insan topluluklarının geçmişi*” ve “*insan topluluklarının geçmişini inceleyen bilim dalı*” (Özlem, 1999) olmak üzere iki farklı anlamda kullanılmaktadır.

Safran (2011)’e göre tarih, insanın, geçmişle arasında kurduğu bu ilişkidir. Bu ilişkinin resmi, hayali, fırtınalı veya huzurlu olması geçmişten değil, kendimize ve geleceğimize yönelik olarak karşılaştığımız sorunlardan veyahut yaptığımız tasarımlardan kaynaklanmaktadır.

İngiliz tarihçi Edward Hallet Carr “tarih”i “*tarihçi ile olguları arasında kesintisiz bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalog*” (Carr, 2011) olarak tarif etmektedir. Ancak bu diyalog bireyler arasında değil, bugünün toplumu ile dünün toplumu arasındaki bir diyalogdur.

Köstüklü (2003)’e göre tarih, “*geçmişteki olayları yer, zaman ve failleri göstererek, kaynaklara dayalı olarak sebep-sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bir bilim dalıdır.*”

Türk Dil Kurumu (TDK)’na göre tarih, “*Toplumlari, milletleri, kuruluşları etkileyen hareketlerden doğan, olayları zaman ve yer göstererek anlatan, bu olaylar arasındaki ilişkileri, daha önceki ve sonraki olaylarla bağlantılarını, karşılıklı etkilenmeleri, her milletin kurduğu medeniyeti inceleyen bilimdir*” (TDK, 2018). Tarih biliminin olayları belli bir sistematik içerisinde incelemesi, gelecek kuşaklara aktarılmasını kolaylaştırmıştır.

İnkılâp tarihi: “İnkılâp Tarihi” kavramı ile tarih süreci içerisindeki toplumsal değişimlerin neden ve sonuçları, toplumlara etkileri ile değişim süreci içindeki olgular açıklanır. Osmanlı Devleti’nin Avrupa’da meydana gelen bilimsel gelişmeleri yakından takip etmemesi sonucunda 18. yüzyılda ekonomik ve toplumsal açıdan Avrupa’nın gerisinde kalmasına sebep olmuştur. 18. ve 19. yüzyıllarda ciddi anlamda yenileşme yani inkılâplar yapılması Avrupa’nın gelişmiş devletlerine yetişmeyi mümkün kılmamıştır. Çünkü inkılâplar yapılırken ya devlet adamlarının yaşamıyla sınırlı kalmış ya da sorunların temeline inilmeden yapılmıştır. Toplamların gelişebilmesi için de tarih bilgisinden faydalanarak yapılan inkılâpların olumlu ve olumsuz yönlerini görmeleri gerekir.

Osmanlı Devleti’nin son iki yüzyılında tam anlamıyla yapılamayan yenilikler devletin ekonomik ve siyasi çöküşünü hızlandırmıştır. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin güçlü ve sağlam temeller üzerine inşa edilmesi gerektiğini çok iyi bilen Atatürk, daha Kurtuluş Savaşı devam ederken sorunların çözümü için inkılâplara başlamıştır. Kütahya-Eskişehir Savaşları devam ederken eğitim alanında yapılan “Maarif Kongresi” ve Lozan Antlaşması’ndan dört ay önce ekonomik alanda yapılan “İzmir İktisat Kongresi” bu durumun en iyi örnekleridir. Bu açıdan bakıldığında Kurtuluş Savaşı dönemi sadece

savaşlar dönemi değil aynı zamanda yeni Türk devletinde inkılâplar döneminin de başlangıcıdır.

Türkiye’de okullarda inkılâp tarihi öğretimi cumhuriyetin ilk yıllarına dayanır. Yeni kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti ekonomi, siyaset, eğitim, kılık-kıyafet gibi birçok alanda yenilikler yapmıştır. Yapılan yeniliklerin toplumsal alanda özümsemesi ve kalıcılığının sağlanması amacıyla da inkılâp tarihi eğitimi de cumhuriyetin ilk yıllarında başlamasına sebep olmuştur. 1925 yılında inkılâp tarihi dersleri ilk olarak Ankara Hukuk Mektebi’nde “İhtilâller Tarihi” adıyla okutulmaya başlanmıştır. Böylece ülkemizdeki inkılâp tarihi dersinin temelleri de atılmış oldu. Ülkemizde tarih öğretiminin ilköğretim ders kitaplarına alınması ise 1939 yılında yayımlanan Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi 5. sayısında yayınlanan “1939-1942 yılları arasında okutulacak tarih ders kitapları şartnamesi” ile gerçekleşmiştir (Maarif Vekilliği, 1939). Günümüze kadar geçen süre içinde ilköğretim sınıflarında tarih konuları Tarih, Sosyal Bilgiler, Yurttaşlık Bilgisi, Milli Tarih gibi birçok ders adı altında işlene gelmiştir. 1981-1982 öğretim yılından itibaren ortaokullarda Sosyal Bilgiler dersi, ortaokul 6. ve 7. sınıflarında iki ayrı ders olarak “Milli Tarih” ve “Milli Coğrafya”ya ayrılmış; 8. sınıfta ise Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Talim Terbiye Kurulunun 08.06.1981 tarih ve 106 sayılı kararı ile “Temel Eğitim II. Kademe Okullarında (Ortaokullarda)” okutulması kararlaştırılmıştır (MEB, 1981b). Bu programda genel olarak MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 27.4.1981 tarih ve 76 sayılı kararıyla kabul ettiği yüksekokullar için “Türk İnkılâp Tarihi” dersi ile orta öğretim kurumları için “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi” dersi müfredatları esas alınmak suretiyle düzenlenmiştir (MEB, 1981a). Temel eğitim okullarının II. kademesinde okutulan Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi dersinin ismi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1982 yılında “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük” olarak değiştirilmiş, aynı zamanda derslerde işlenecek Atatürkçülük konuları da belirlenmiştir (MEB, 1982). 1981 yılından 1996 yılına kadar Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programında herhangi bir değişiklik gerçekleştirilmemiştir. Bu dönemde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bu ders için ders kitabı da yazdırılarak yayınlanmıştır.

Türkiye’de 1970’li yıllardan itibaren uygulanan her ders için tek kitap uygulaması Avni Akyol’un Milli Eğitim Bakanlığı döneminde, 1990-1991 öğretim yılından itibaren kaldırılarak her ders için birden fazla ders kitabı ilkesi benimsenmiş, yine ilk defa bu dönemde özel yayinevlerine de ders kitabı yazdırma ve yayınlama yetkisi verilmiştir

(Turan, 2012). Bu uygulama değişikliğinin ardından 1996 yılında Türkiye Cumhuriyeti İnkılp Tarihi ve Atatürkçülük dersi ğretim programının değişmesinden sonra Milli Eğitim Bakanlığı yayınevinin yanı sıra özel yayınevleri de bu ders için ders kitabı yayınlamaya başlamışlardır. Bu dönemden itibaren ders kitabı seçimi okullarda dersi okutan sosyal bilgiler öğretmenlerine bırakılmıştır. 2006 yılında yapılan müfredat değişikliğiyle amaç ve davranışlar kaldırılarak kazanıma dayalı yapılandırmacı ğretim benimsenmiş, ders konuları ve ders kitaplarında değişikliğe gidilmiş; ders kitaplarının yanında ğrenci çalışma kitapları da yayımlanmaya başlanmıştır (MEB, 2006). 2010 ve 2015 yıllarında da ğretim programlarında düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. 2017 yılında MEB Talim ve Terbiye Kurulu tarafından mevcut ğretim programlarının kaldırılması kararlaştırılmıştır (MEB, 2017). 2018 Ocak ayında yeni ğretim programı yayınlanmıştır (MEB, 2018).

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada “genel tarama modeli” (Karasar, 1984) ve “araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini” kapsayan (Yıldırım ve şimşek 2003) “doküman incelemesi” yönteminden yararlanılmıştır. Bu çerçevede 1981 yılında kabul edilerek uygulanmaya başlanan Temel Eğitim II. Kademe Okulları (ortaokul) İçin T.C. İnkılp Tarihi Dersi ğretim Programından başlayarak 2018 yılına kadar ilköğretim düzeyinde uygulanan T.C. İnkılp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi ğretim programları ile oluşturulan örnekleme dhil ders kitapları genel bir incelemeye tbi tutulmuştur. Öğretim programlarının ve ders kitaplarının incelenmesi sonucu elde edilen veriler, nitel araştırma veri analiz teknikleri olan “betimsel analiz” ve “içerik analizi” teknikleriyle analiz edilmiş, elde edilen bulgular belirlenen kategoriler, alt kategoriler ve temalar altında ele alınarak değerlendirilmiştir.

1.BÖLÜM

Türkiye’de İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Derslerinin Geçmişi

İnkılâp tarihi ilköğretim, ortaöğretim ve üniversitelerde zorunlu dersler arasında yer almaktadır. İlköğretim seviyesinde İnkılâp Tarihi dersi, okullarda uygulanan eğitim programları aracılığıyla üç aşamada öğrencilere verilmektedir. Birinci aşama İnkılâp Tarihi konularının Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersleri içerisinde, ikinci aşama ortaokulların sekizinci sınıfında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi aracılığıyla, üçüncü aşama ise mevcut öğretim programlarının konu içeriklerinde “Atatürkçülükle İlgili Konular” başlığı altında ve ilgili dersin öğretim programları içinde öğrencilere aktarılması şeklinde gerçekleşmektedir.

İnkılâp Tarihi derslerinin temel amacı, Türk gençliğine Türkiye Cumhuriyeti’nin hangi şartlar altında ve nasıl kurulduğunu anlatmak, Atatürkçülük felsefesini, Atatürk ilkelerini ve bununla birlikte çağdaş değerleri milli kimliğimizi koruyarak kazandırmaktır. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda, Cumhuriyetin kuruluşunda Ankara’da açılan Adliye Hukuk Mektebi’nde, 1925 yılından başlayarak, okulun kurucularından Mahmut Esat Bozkurt ve Cemil Bilsel’in öncülüğünde “İhtilâller Tarihi” dersi okutulmaya başlanmıştır. Bu dersin okutulmasıyla, Türk İnkılâbının niteliklerinin ortaya konulması ve geçmişteki ihtilal süreçleriyle mukayese edilmesi hedeflenmiştir. Böylece belli bir plan dâhilinde olmasa da İnkılâp Tarihi dersi üniversite programlarında yer almaya başlamıştır.

Cumhuriyetin 10. yıldönümü nedeniyle Darülfünun’da “İnkılâp Tarihi Enstitüsü” oluşturulmuştur. 1933 Üniversite Reformuyla Darülfünun’un adı İstanbul Üniversitesi olarak değiştirilmiştir. 1934’te dönemin Milli Eğitim Bakanı Yusuf Hikmet Bayur’un

İstanbul Üniversitesi'nde verdiği konferanslar ve yine aynı yıl Başbakan İsmet İnönü'nün Ankara'da verdiği derslerle “İnkılâp Tarihi” dersleri fiilen başlamış oldu. Bu dersin okutulmasında Türk İnkılâbının gerçekleşme sürecinde aktif olarak rol oynayan ve cumhuriyetin kuruluşuna ve inkılâplara tanıklık eden Yusuf Kemal Tengirşek, Mahmut Esat Bozkurt ve Recep Peker gibi isimler bizzat görev almışlardır.

İlk kez İstanbul Üniversitesi'nde okutulmaya başlanan inkılâp tarihinin okutulması görevi 1942'de çıkarılan 4204 sayılı yasa ile Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi bünyesinde kurulan “Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü”ne verilmiştir. Bu dersin “İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti” adıyla ve üniversitelerde zorunlu ders olarak okutulmasına karar verilmiştir. İlk zamanlarda derslerin konferans şeklinde verilmesi yöntemi benimsenmiş, radyoda yayınlanmış; hatta o dönemde çıkan gazetelerin bazılarında ders konularının metinleri bile yayınlanmıştır. Bu ders 1960 ihtilâlinde sonraki dönemde; “Türk İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti”; 20 Mart 1968 tarihinde ise “Türk Devrim Tarihi” adıyla okutulmaya başlanmıştır. Öğretim programında yapılan değişiklikle bu ders bütün fakültelerde iki dönem, yüksekokullarda ise bir yıl olarak okutulmaya başlanmıştır.

1980 İhtilâlinde sonra dersin isminde yer alan “devrim” sözcüğü “İnkılâp” olarak değiştirilmiş, dönem içinde dersin adı “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi” olarak belirlenmiştir. 1981 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 4. ve 5. maddeleri gereği “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi” dersinin bütün yükseköğretim kurumlarında zorunlu ders olarak okutulmasına başlanmıştır (RG, 1981).

İnkılâp Tarihi dersi, sadece Türkiye'nin yakın dönem siyasi tarihini konu edinen bir ders olmayıp, aynı zamanda M. Kemal Atatürk'ün liderliğini üstlendiği Türk Devrimi'nin temel felsefesini de gençlere aktarmayı amaçlayan bir içeriğe sahiptir.

1.1. Türkiye’de İlköğretim Düzeyinde T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersleri

İlköğretim düzeyinde T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük konuları temelde ilkokulların ilk üç sınıfında Hayat Bilgisi dersleri; 4. sınıf ile ortaokulların 5., 6. ve 7. sınıflarında Sosyal Bilgiler dersleri kapsamında ve 8. sınıfta ise T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi aracılığıyla öğretilmektedir. 1986 yılında gerçekleştirilen bir değişiklikle Atatürkçülük konularına tüm derslerin öğretim programlarında yer vermeye başlanmıştır. Ancak

konuların işlenmesi ve aktarılması ilkokullarda Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler, ortaokullarda ise Sosyal Bilgiler ve T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde gerçekleşmektedir. 1981 yılında öğretim programlarında yapılan değişiklikle T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi 8. sınıflarda mihver dersler arasına alınmıştır. 1981 yılına kadar olan süreçte bu konulara ilkokullarda Tarih, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Yurttaşlık Bilgisi gibi farklı dersler içerisinde yer verilmiştir. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin 1981 yılında okutulmaya başlanmasından itibaren 2018 yılına kadar geçen süreçte gerek farklı dersler kapsamında yer verilen Atatürkçülük ile ilgili konularda, gerekse bu dersin içeriğinde birçok kez değişiklik gerçekleştirilmiştir.

1.2. 1981 Temel Eğitim II. Kademe T.C. İnkılâp Tarihi Dersi Öğretim Programı

Günümüzde ortaokul 8. sınıfta okutulmakta olan Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin temelini MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun 27.4.1981 tarih ve 76 sayılı kararıyla kabul ettiği yüksekokullarda okutulan "Türk İnkılâp Tarihi" dersi ile ortaöğretim kurumları "Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi" dersi müfredat programları oluşturmaktadır. Talim ve Terbiye Kurulu'nun bu kararıyla 1981-1982 öğretim yılından itibaren yüksekokullarda okutulmaya başlanan "Türk İnkılâp Tarihi" dersi ile ortaöğretim kurumlarında okutulacak "Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi" dersinin müfredat programı belirlenmiştir. Bu karar ekinde yer alan müfredat programları incelendiğinde Yüksekokullar Türk İnkılâp Tarihi dersinin "İnkılâp kavramı" ve "XIX. yüzyılda Avrupa ve Osmanlı Devleti" başlıklı konuların yer aldığı "Giriş" başlıklı ünite ile başlayıp, daha sonra sırasıyla "Mustafa Kemal Atatürk", "Kurtuluş Savaşı", "Atatürk İnkılâbı", Atatürkçülük, Türk inkılâbının dayandığı ilkeler ve Türk inkılâbının nitelikleri" ve "Atatürk'ten sonraki dönem" başlıklı ünitelerden; Ortaöğretim Kurumları Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi programının ise "XX. yüzyıl başlarında Osmanlı İmparatorluğu" konusunun yer aldığı "Giriş" ile başlayıp, sırasıyla "Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nun durumu", "Mustafa Kemal'in Hayatı", "Kurtuluş Savaşı", "Cumhuriyet dönemi", "Türk ordusu ve milli savunma", "Türkiye Cumhuriyeti'nin dış siyaseti", "Atatürkçülük, Türk inkılâbının dayandığı ilkeler ve Türk inkılâbının nitelikleri", "Atatürk'ün ölümü ve İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı seçilmesi"

ve “II. Dünya Savaşı ve sonrası” başlıklı ünitelerden oluştuğu görülmektedir (MEB, 1981a).”

Temel Eğitim II. Kademe Okulları (Ortaokul) Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi dersi müfredatında yer alan üniteler ise şöyledir: Birinci Dünya Savaşı öncesi dünyanın genel görünümünün ele alındığı “Giriş”, “Birinci Dünya Savaşı”, “Kurtuluş Savaşı öncesi Osmanlı İmparatorluğu’nun durumu”, “Mustafa Kemal’in hayatı”, “Kurtuluş Savaşı”, “Türk İnkılâbı”, “Türk ordusu ve milli savunma”, “Türkiye Cumhuriyeti’nin dış siyaseti”, “Atatürkçülük” ve “Atatürk’ün ölümü ve Atatürk’ten sonraki dönem.” (MEB, 1981b).

MEB Talim ve Terbiye Kurulu’nun 27.4.1981 tarih ve 76 sayılı kararıyla kabul edilen yüksekokullar için Türk İnkılâp Tarihi ve ortaöğretim kurumları için Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi dersi öğretim programlarında dersin amaçları ve programın uygulanmasıyla ilgili hususlara da yer verilmiş olup, MEB Talim ve Terbiye Kurulu’nun 08.6.1981 tarih ve 106 sayılı kararıyla kabul edilen Temel Eğitim II. Kademe Okulları T.C. İnkılâp Tarihi dersi öğretim programında yer alan “amaçlar ve açıklamalar” başlığı altında yukarıda bahsedilen yüksekokul ve ortaöğretim kurumlarında okutulan derslerin amaç ve açıklamalarının bu ders için de geçerli olduğu belirtilmiştir. Böylece her üç dersin genel amaçları aynı olup şöyledir:

- “1. Türk İnkılâbının tarihsel anlamını ve önemini kavratmak,
2. Atatürk’ün milliyetçilik ve medeniyetçilik anlayışını belirtmek,
3. Atatürk’ün dahi asker, büyük devlet adamı ve inkılâpçı kişiliği ile eşsiz önderliğini tanımak.
4. Atatürkçülüğü benimseterek, Atatürk’ün dünya görüşünü ve düşüncelerini kavratmak,
5. Kurtuluş Savaşını ve bu savaşı Türk milletinin varlığını korumak ve sürdürmek için ne büyük fedakârlıklarla gerçekleştirdiğini kavratmak,
6. Türk Milleti’nin bütün kurumları ve değerleriyle birlikte çağdaş uygarlığa hangi tarihi şartlar altında ve nasıl geçtiğini kavratmak,
7. Ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyetinin dinamik temelini “Atatürk ilkelerinin” oluşturduğu bilincini kazandırmak;
8. Türk İnkılâbının, milli ve milletlerarası niteliklerini belirleyerek XX. yüzyılda mazlum milletlere nasıl ışık tuttuğunu göstermek;
9. Dünya devletlerinin ve Türkiye’nin içinde bulunduğu o günkü durum göz önüne alınmak suretiyle, Türk İnkılâbının ne güç şartlar altında gerçekleştirildiğini kavratmak;
10. Demokrasi hayatımızın gelişmesini inceleyerek onlara demokratik düzenin gerektirdiği bilgi ve davranışları kazandırmak,;
11. Atatürk’e ve Türk İnkılâbına ve onun ilkelerine yürekten bağlı, bunların inançlı savunucusu olma bilincini kazandırmak;
12. Günümüzün ve geleceğin sorunlara Atatürkçü bir yaklaşımla çözümler getirebilecek tutum, davranış ve yetenekler kazandırmak.” (MEB, 1981a; MEB, 1981b)

1.3. 1981 Temel Eğitim II. Kademe T.C. İnkılâp Tarihi Dersi Öğretim Programında 1986 Yılında Gerçekleştirilen Değişiklikler

MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun 8.5.1986 tarih ve 16 sayılı kararıyla *“Atatürkçü nesiller yetiştirmek amacıyla Atatürk ilke ve inkılâplarının sistematik ve düzenli bir şekilde her tür ve derecedeki okulların öğretim programlarına ve ders kitaplarına yansıtılmasını sağlamak üzere”* (MEB, 1986). Atatürkçülük ile ilgili konuların ilkokul, ortaokul ve liselerde okutulan tüm derslerin öğretim programlarına alınmasına ve ilgili ders kitaplarına yansıtılmasına karar verilmiştir. Böylece bu kararlar 1981 yılında kabul edilen T.C. İnkılâp Tarihi dersi öğretim programında yer verilmeyen konulara yer verilmesi ve Atatürkçülük ile ilgili konuların sadece bu ders ile sınırlı kalmayarak tüm derslere, hatta okulda gerçekleştirilecek eğitici çalışmalara yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Talim ve Terbiye Kurulu'nun söz konusu kararıyla sınıflar ve dersler düzeyinde öğretim programlarına alınmasına karar verilen konular incelendiğinde Atatürkçülük ile ilgili konuların Atatürk'ün hayatı, Atatürk'ün kişisel özellikleri ve çeşitli yönleri, Atatürkçü düşünce sistemi, Atatürkçü düşüncede özellik taşıyan önemli yaklaşımlar, kendisinde Atatürkçü düşünce sisteminin oluşmasına neden olan etkenler, Atatürk ilkeleri, tehdit, Atatürkçü düşüncede milli güç unsurları ve T.C. Anayasası konularından ibaret olduğu anlaşılmaktadır.

T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük programına bu düzenlemeyle eklenen konular incelendiğinde programda bu dönemde hedeflerin ve davranışların olmaması nedeniyle eklenen konuların bu alandaki eksiklikleri gidermeye yönelik olduğu; Mustafa Kemal'in hayatı ile ilgili üçüncü üniteye Atatürk'ü daha iyi tanıtmaya yönelik olarak Atatürk'ün doğumu, ailesi, eğitim hayatı, eserleri, siyasi hayatı, askerlik hayatı, eserleri, ölümü ve kişilik özellikleri gibi konuların eklendiği görülmektedir. “Kurtuluş Savaşı” başlıklı dördüncü üniteye “dayanışma” başlığı altında dayanışmanın önemi ile ilgili bir konuya ve bu bağlamda “Tekâlif-i milliye” kararlarına yer verilmiştir. “Türk inkılâbı” başlıklı beşinci üniteye kadınlara verilen siyasi haklar, kadının Türk toplumundaki yeri, çağdaşlaşmanın amacı, Türk dili ve tarihinin önemi, sanat, edebiyat, eğitim ve kültür alanındaki yenilikler ile ilgili konular eklenmiştir. “Türkiye Cumhuriyeti'nin dış siyaseti” başlıklı yedinci üniteye Atatürkçü düşünce sisteminde milli dış politikanın özellikleri ve Türkiye'ye yönelik tehdit unsurları ile ilgili; “Atatürkçülük” başlıklı sekizinci üniteye ise genel hatlarıyla Atatürkçülüğün ortaya çıkmasına etki eden faktörler, Atatürk ilkeleri ve bu ilkelerin ortaya çıkış sebepleriyle ilgili konu ve açıklamalara yer verilmiştir.

1.4. 1981 Programı ve Atatürkçülük Konuları (1996)

MEB Talim ve Terbiye Kurulu 21.6.1996 tarih ve 219 sayılı kararıyla ilköğretim kurumlarının 6., 7. ve 8. sınıflarındaki öğretim programlarında ve ders kitaplarında yer alması gereken “Atatürkçülük” ile ilgili konuları belirlemiştir (MEB, 1996). Bu kararda Türkçe, Fen Bilgisi, Matematik, Milli tarih, Milli Coğrafya, Vatandaşlık ve İnsan hakları Eğitimi, T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Resim İş dersleri için belirlenen Atatürkçülük ile ilgili konuların 1996-1997 öğretim yılından itibaren öğretim programlarına yansıtılarak derslerde işlenmesi, 1997-1998 öğretim yılından itibaren okutulmak üzere başvurusu yapılacak ders kitaplarının baskıya hazır nüshalarında yer almasına ve 1998-1999 öğretim yılından itibaren ise halihazırda okutulmakta olan ders kitaplarının yeni baskılarına yansıtılmasına dair hususlara da yer verilmiştir (MEB, 1996).

Bu karar ile öğretim programlarına yerleştirilen hedef ve davranışlarla öğrencilerin hangi konuda hangi bilgilere sahip olmaları gerektiği ve öğrendiği konular sonucunda hangi davranışları sergilemesi gerektiği açık ve ayrıntılı bir şekilde belirlenmiştir. Ayrıca üniteler ve konular bazında programın uygulanması sırasında öğretmenlerin dikkat etmeleri gereken hususlar ile ilgili açıklamaya da yer verilmiştir. Ancak bu programın uygulandığı dönemde haftalık 2 ders saati olan 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinde 49 hedef ve 216 davranışın öğrencilere tam anlamıyla kazandırılmasının oldukça güç olduğu düşünülmektedir. Program için öngörülen yıllık ders sayısı 72 saattir. 49 hedef ve bu hedeflere ait 216 davranışın öğrencilere aktarılması ve bu süreç içerisinde öğrencilerin hedef ve davranışları tam anlamıyla kazanıma dönüştürmesi, içselleştirmesi gerçekçilikten uzak bir hedef olarak değerlendirilmektedir.

1.5. 1998 İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı

MEB Talim ve Terbiye Kurulu’nun 04.6.1999 tarih ve 263 sayılı kararıyla ilköğretim kurumları 6, 7 ve 8. sınıflarındaki öğretim programlarında ve ders kitaplarında yer alması gereken “Atatürkçülük” ile ilgili konular belirlenmiştir (MEB, 1999). TTK’nun bu kararı incelendiğinde 1996 yılında belirlenen Atatürkçülük konularının hedef ve davranışlarının

neredeyse değişmeyerek aynı kaldığı, 1996 yılında 49 olan hedef sayısının yeni kararlar 48’e dūřūrūldūđı, davranış sayısının ise 216’dan 229’a çıkarıldığı anlaşılmaktadır. 1996 yılı kararında Atatürkūlk ile ilgili konularda belirlenen davranışların ifade şekli “söyleme/yazma” şeklindeyken, 1999 kararında genellikle “açıklama” şekline dnūřtūrūldūđı görülmektedir. Bu kararda programın uygulanmasına yönelik açıklamalarda ve hedef-davranışların uygulanacağı konularda herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. İlköğretim T.C. İnkılp Tarihi ve Atatürkūlk dersinin haftalık ders saatinde bir değişiklik olmadığı halde, 1996 programına göre davranış sayısının artırılmış olması ğretmen ve ğrenci açısından ders yükünü biraz daha artırırken hedeflere ulaşılmasını da zorlaştırmıştır.

1.6. Eđitim Sisteminde Yapılandırımcı Yaklaşıma Geçiř ve T.C. İnkılp Tarihi ve Atatürkūlk Dersi

Yapılandırımcılık modeli ilk başta felsefe olarak ortaya çıkmış; sosyoloji, antropoloji, psikoloji gibi bilim dallarından sonra da eğitim alanında uygulanmaya başlanmıştır. Yapılandırımcılık temelde, bilgiye ulaşmada kişisel deneyimler, gözlemler, mantıksal analizler sonucunda kendine has anlam yüklenerek biçimlendirilmesi, yapılandırılmasıdır. Yapılandırımcı yaklaşım, eğitimde öğrencinin okulda ya da okul dışında aktif katılımını gerektirir. ğrenme süreci içinde ğrenci sorumluluk alma ve karar verme süreci içinde yer almanın önemini algılar. Her ğrenci kendi kişilik özelliklerine göre bilgileri bir süzgeçten geçirerek yapılandırır. Yapılandırımcı yaklaşımda ğretmen öğrenciye izlenmesi gereken yolu gösteren kılavuz, rehber görevini üstlenir; bilgiyi öğrenciye doğrudan veren, aktaran değil öğrencinin bulmasını sağlayandır. Yapılandırımcı yaklaşımın temel felsefesinde ğrenci özümsediği kadar bilgiyi alır. Ancak ğretim programlarında belirlenen amaçların tüm öğrenciler tarafından kazanılması beklenmektedir.

2005 yılında MEB tarafından yapılandırımcı yaklaşımın benimsenmesi ve ğretim programlarının buna göre şekillendirilmesi ilköğretim düzeyinde T.C. İnkılp Tarihi ve Atatürkūlk dersi öğretimini etkilemiştir. Nitekim MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 23.2.2006 tarih ve 16 sayılı kararıyla İlköğretim T.C. İnkılp Tarihi ve Atatürkūlk (8. Sınıf) Dersi ğretim Programı kabul edilerek 2008-2009 ğretim yılından itibaren uygulanmasına karar verilmiştir. Aynı kararla 1981 yılından itibaren uygulanmakta

olan İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (8 Sınıf) Dersi Öğretim Programı da 2008-2009 öğretim yılından itibaren uygulamadan kaldırılmıştır (MEB, 2006a). Yapılandırmacı yaklaşıma geçilmeden önceki dönemde uygulana öğretim programları davranışçı yaklaşımı esas aldığı için öğrencilere kazandırılacak davranışlar üzerine program oturmaktayken yeni yaklaşımda “kazanım” programda merkezi yeri tutmaya başlamıştır. Yapılandırmacı anlayışa göre hazırlanan öğretim programlarında öğrencilere bilginin yanı sıra beceri ve değer kazandırma da ön planda tutularak programlarda bu üç unsur arasında bir denge gözetilmeye çalışılmıştır. Öğrenme yaklaşımının değişmesi bu temel unsura bağlı olarak işleyen bütün süreci ve unsurları etkilemiş ve sınıf içinde öğretmenin rolü, öğrenme ortamının fiziki yapısı, öğrencilerin sınıf içindeki tutum ve davranış şekilleri, derslerde kullanılan yöntem ve tekniklerin seçimi, öğrenme-öğretme sürecinde etkinlikler ve materyallerin kullanılması, derslerde kullanılacak ölçme ve değerlendirme yöntem ve teknikleri gibi pek çok unsurun dönüşmesine ve değişmesine yol açmıştır. Yapılandırmacı yaklaşımın benimsenmesiyle birlikte ders kitaplarının eğitim öğretim sürecindeki işlevinin değişmesine bağlı olarak içeriği, şekli ve fonksiyonu da değişmiştir. Bu yeni dönemde ilköğretimde ders kitaplarının yanında öğrenci çalışma kitapları da hazırlanmaya ve kullanılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede hazırlanan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğrenci çalışma kitaplarındaki ünite ve konulara göre oluşturulan etkinliklerle öğrencilerin sınıf ortamında daha aktif olması amaçlanmıştır. Ünite içerisinde konu sonlarında öğrencilerin cevaplaması istenilen açık uçlu sorular, boşluk doldurmalar ve eşleştirme etkinlikleri yerleştirilmiştir. 2017 yılında ortaokul T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programındaki değişiklikler ile 2018 yılında yayınlanan ders kitapları içerisinde okuma parçaları kaldırılmış, bunların yerine kısa okuma metinleri yerleştirilmiştir. 2018 yılından itibaren öğrenci çalışma kitapları kaldırılarak tüm etkinlikler ders kitabı içerisine yerleştirilmiştir. 2005-2006 öğretim yılından itibaren İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin haftalık ders saati 2 saatten 3 saate çıkarılmıştır. Bu durum ders kitapları ve öğrencilere verilen çalışma kitaplarında bulunan etkinliklerin uygulanmasında öğretmen ve öğrencilere zaman kazandırırken, 2010 yılından itibaren ders saatinin tekrar 2 saate düşürülmesi öğretmenlerin etkinlikleri uygulamak için yeterli zamandan yoksun kalmasına ve sonuçta yapılandırmacı yaklaşımın ruhundan uzaklaşılmasına yol açmıştır.

1.7. 2006 İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi Dersi Öğretim Programı

MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun 14.07.2005 tarih ve 192 sayılı kararıyla ilköğretim okulları haftalık ders saatlerine ilişkin çizelgeler kabul edilmiş ve bu çizelgenin 2005-2006 yılından itibaren 6. sınıftan başlanarak kademeli olarak uygulanması kararlaştırılmıştır. Bu değişiklikle o zaman kadar ilköğretim okullarının sekizinci sınıflarında haftada 2 saat olarak okutulmakta olan İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin haftalık ders saati miktarı 3'e çıkarılmıştır. Böylece bu derse ayrılan yıllık ders saati miktarı da 72'den 108'e çıkarılmıştır. Bu karar, yapılandırmacı anlayışın uygulanmaya başlanacağı bir dönemde bu anlayışın gereklerinin layıkıyla yerine getirilebilmesine görece daha fazla imkân yarattığı düşünüldüğünden olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

MEB Talim ve Terbiye Kurulu 23.2.2006 tarih ve 16 sayılı kararıyla yapılandırmacı anlayışa uygun İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (8. Sınıf) Dersi Öğretim Programını kabul etmiştir. Bu kararda yeni öğretim programının 2008-2009 öğretim yılından itibaren uygulanması ve programa uygun ders kitabı, öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitaplarının yazdırılması da öngörülmüştür (MEB, 2006b).

Bu programda yer alan dersin genel amaçlarına aşağıda yer verilmiştir.

8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin genel amaçları;

- “1. Atatürk'ün üstün askerlik, devlet adamlığı ve inkılâpçı niteliklerini öğrenerek onun kişilik özelliklerini örnek alır.
2. Millî Mücadeleden hareketle, Türk milletinin özgürlük, bağımsızlık, vatanseverlik, millî birlik ve beraberlik anlayışı ile her türlü zorluğun üstesinden gelebileceğini kavrar.
3. Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk İnkılâbının tarihi anlamını ve önemini kavrar.
4. Dönemin ağır şartları dikkate alınmak suretiyle, Türk inkılâplarının büyük güçlüklerle rağmen gerçekleştirildiğini kavrar.
5. Türk Millî Mücadelesi ve İnkılâbının, millî ve milletler arası özelliklerini kavrayarak, başka milletlerce de örnek alındığını fark eder.
6. İnsan hakları, ulusal egemenlik, milliyetçilik, demokrasi, çağdaşlık, laiklik ve cumhuriyet kavramlarının Türk milleti için ifade ettiği anlamı ve bunların önemini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
7. Atatürk İlke ve İnkılâplarının Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
8. Atatürk'ün dünya görüşünü ve düşüncelerini benimseyerek Atatürkçü düşünce sisteminin bir savunucusu olur.
9. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
10. Ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nin dinamik temelini Atatürk İlke ve İnkılâplarının oluşturduğunun bilincine varır.
11. Türkiye'nin jeopolitik önemini bölgesel ve küresel etkileri açısından değerlendirerek iç ve dış tehditlere karşı duyarlı olur.
12. Kanıta dayalı akıl yürütme yeteneklerini geliştirerek geçmişle günümüz arasında bağlantılar kurar ve bu bağlamda benzetmeler yapar.

13. Türk milletinin bir mensubu ve insanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.
14. Günümüzün ve geleceğin sorunlarına Atatürkçü bir yaklaşımla çözümler getirebilecek tutum, davranış ve beceriler kazanır” (MEB, 2006b).

Bu dönemde hazırlanan tüm öğretim programlarında olduğu gibi bu öğretim programında da üniteler bazında öğrencilere kazandırılacak beceriler, değerler, öğretmenlere konularla ilgili olarak etkinlik ve materyal, yöntem ve teknik, ölçme ve değerlendirme önerileri, ders içi, dersler arası ve ara disiplinlerle ilişkilendirmeler kazanım tablosu üzerinde gösterilmiştir. Ayrıca öğretmene rehberlik etmek amacıyla konular bazında öğretmenlere yönelik dersini işlerken yapılması gerekenleri aşamalı bir şekilde yer aldığı gerekli açıklama ve ek bilgilerin yer aldığı metodik bir kaynak olarak öğretmen kılavuz kitapları hazırlanarak öğretmenlerin kullanımına sunulmuştur.

Daha önceki öğretim programında (1996) yer verilen “hedef” ve “davranışlar” 2006 programında yerini “kazanım” kavramına bırakmıştır. 1999 yılında 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi programı için 48 hedef ve 229 davranış belirlenmişken, 2006 yılında kabul edilen öğretim programında toplam 80 kazanıma yer verilmiştir.

2006 yılında kabul edilen 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programında yer verilen ünite isimleri, kazanım sayıları ve ayrılan ders saati süreleri aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 1. 8. Sınıf T.C. İnkılâp tarihi ve Atatürkçülük Öğretim Programının üniteleri, Kazanım Sayıları, Oranı ve Süreleri

Ünite No	ÜNİTELER	Kazanım sayıları	Oranı (%)	Süre-Ders saati
1	Bir Kahraman Doğuyor	6	6	6
2	Milli Uyanış: Yurdumuzun İşgaline Tepkiler	8	14	15
3	“Ya İstiklal Ya Ölüm!”	7	14	15
4	Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar	25	25	27
5	Atatürkçülük	17	22	24
6	Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ve Atatürk’ün Ölümü	5	5	6
7	Atatürk’ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye	12	14	15
TOPLAM		80	100	108

Tabloda da görüldüğü üzere 2006 T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programında 6 kazanımın yer aldığı 1. üniteye 6 ders saati, 8 kazanıma sahip 2. üniteye 14 ders saati, 7 kazanıma sahip 3. üniteye 14 ders saati, 25 kazanıma sahip 4. üniteye 25 ders saati, 5. üniteye 25 ders saati, 5 kazanıma sahip 6. üniteye 5 ders saati, 12 kazanıma sahip 7. üniteye ise 14 ders saati süre ayrılmıştır (MEB, 2006a).

Bu öğretim programında kazanım tablosunda öğretmenlere kılavuzluk etmesi amacıyla “etkinlik örnekleri” sütununda kazanımlarla bağlantılı olarak öğretmenlere derslerde kullanabilecekleri etkinlik önerilerinde bulunmaktadır. Kazanım tablosunun “açıklamalar” sütununda ise ders içi ve dersler arası ilişkilendirme, ara disiplinlerle ilişkilendirme, ünite kapsamında doğrudan verilecek değerler ve kazandırılacak beceriler, ölme ve değerlendirme önerileri, kazanımların çerçevesinin belirlenmesi vb. konularda açıklamalara yer verilmektedir (MEB, 2006a). 2006 Programında üniteler bazında doğrudan verilmesi öngörülen beceri ve değerler aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 2. 8. Sınıf T.C. İnkılâp tarihi ve Atatürkçülük Öğretim Programında Ünitelere Göre Doğrudan Kazandırılması Öngörülen Beceri ve Değerler

Ünite No	Ünite Adı	Doğrudan Verilecek Beceri	Doğrudan verilecek Değer
1	Bir Kahraman Doğuyor	Zaman ve Kronolojiyi Algılama	Sorumluluk
2	Milli Uyanış: Yurdumuzun İşgaline Tepkiler	İletişim	Sorumluluk
3	“Ya İstiklâl Ya Ölüm!”	Karar Verme Becerisi	Dayanışma, Özgürlük ve Bağımsızlık
4	Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar	Değişim ve Sürekliliği Algılama	Özgüven, Sorumluluk, Çağdaşlaşma
5	Atatürkçülük	Sosyal Katılım	Çalışkanlık
6	Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ve Atatürk’ün Ölümü	Çıkarımda Bulunma	Barış, Türk Büyüklerine Saygı
7	Atatürk’ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye	Bilgi Teknolojilerini Kullanma	duyarlılık

Tablodan da anlaşılacağı üzere Sekizinci Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programında ünitelere yayılmak suretiyle Zaman ve Kronolojiyi Algılama, İletişim, Karar Verme, Değişim ve Sürekliliği Algılama, Sosyal katılım, Çıkarımda

Bulunma ve Bilgi teknolojilerini Kullanma Becerileri ile Sorumluluk, Vatanseverlik, Dayanışma, Özgürlük, Bağımsızlık, Özgüven, Sorumluluk, Çağdaşlaşma, Çalışkanlık, Barış, Türk Büyüklerine Saygı ve Duyarlılık değerlerinin kazandırılması göz önünde tutulmuştur (MEB, 2006). Bu dönemde yapılandırmacı anlayışa geçiş çerçevesinde tüm dersler gibi T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları da öğretmen kılavuz kitabı, ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabından oluşan üçlü bir set halinde hazırlanarak yayınlanmıştır. Bu dönemde yayınlanan ders kitaplarında yapılandırmacı anlayışın özüne uygun olarak zengin içerik ve görsel materyaller kullanılmıştır. Öğrenci çalışma kitaplarının öğrencilerin bilgilerini genişletecek, öğrendiklerini pekiştirecek ve düşünme becerilerini geliştirecek tarzda hazırlanmasına çalışılmıştır. Dolayısıyla bu dönemde özellikle yeni bir uygulama olarak öğretmenlere sınıf içi uygulamalarında rehberlik etmek amacıyla öğretmen kılavuz kitaplarının ve öğrenci çalışma kitaplarının hazırlanmasının yararlı bir adım olduğu düşünülmektedir. Bu dönemde hazırlanan ders kitapları daha önceki dönemlerde okutulanlara oranla dizayn, görsellik, kağıt ve baskı kalitesi ile boyut açılarından daha iyi ve dolayısıyla öğrenciler açısından daha ilgi çekici hale getirildiği söylenebilir.

1.8. 2006 İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programında 2009 Yılında Gerçekleştirilen Güncelleme

MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun 05.1.2009 tarih ve 3 sayılı kararıyla İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (8. Sınıf) Dersi Öğretim Programında sınırlı değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Söz konusu Talim ve Terbiye Kurulu kararında bu değişikliklerin 2009-2010 öğretim yılından itibaren uygulanması ve ayrıca aynı yıl okutulacak ders kitaplarına da yansıtılması öngörülmüştür. Bu değişikliklerin programın kazanım sayısında ve programda kazanım kapsam açısından bir değişiklik yaratmayacak şekilde daha çok maddi hataların veya ifade bozukluklarının giderilmesine yönelik değişiklikler veya kazanımla ilgili yeni açıklama eklenmesi şeklinde olduğu anlaşılmaktadır (MEB, 2009).

1.9. İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesinde 2010 Yılında Gerçekleştirilen Değişiklik ve T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Derslerine Etkisi

MEB Talim ve Terbiye Kurulu 20.7.2010 tarih ve 75 sayılı kararı ile ilköğretim okulları için yeni haftalık ders çizelgesi kabul etmiştir. 2010-2011 öğretim yılından itibaren uygulanan bu yeni çizelgeyle 2005-2006 öğretim yılından itibaren haftada 3 saat olarak okutulmaya başlanan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin haftalık ders saati miktarı 2 saate indirilmiştir (MEB, 2010). Böylece bu kararla 2005-2006 öğretim yılından itibaren programın uygulanmasında bir rahatlık sağlayan bu dersin haftada 3 saat okutulması uygulaması ortadan kaldırılmıştır. Ders çizelgeleriyle ilgili Talim ve Terbiye Kurulu Kararının “açıklamalar” kısmında T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi de dâhil olmak üzere haftalık ders saati azaltılan dersler için yeni öğretim programları hazırlanıncaya kadar mevcut öğretim programları temel alınarak zümre öğretmenleri tarafından hazırlanacak programlara göre işleneceği belirtilmiştir (MEB, 2010). İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin haftalık ders saati miktarındaki bu azaltmayla daha önce yıllık toplam ders saati miktarı 108’den 72 saate düşürülmüştür ki bu da toplamda 36 saatlik bir azalmaya tekabül etmektedir. Ders saati miktarındaki 1/3 oranındaki bu azalmaya karşılık kazanım sayılarında bir değişiklik gerçekleştirilmemiş ve böylece program içeriği de aynı kalmıştır. Bu durum okullarda öğretmenlerin daha kısa sürede daha fazla konu işleme baskısıyla karşı karşıya bırakmıştır ki bu durum da dersin yapılandırmacı anlayışın ruhuna uygun olarak öğrenci merkezli olarak aktif öğrenme yöntemleriyle işlenmesini ve dolayısıyla dersin etkin bir şekilde öğretilmesini olumsuz etkilemiştir.

1.10. 2017 Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı

MEB Talim ve Terbiye Kurulu’nun 31.5.2017 tarih ve 59 sayılı kararıyla Ortaokul T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı kabul edilmiş ve bu programın 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmasına ve bu programa uygun ders kitaplarının hazırlanmasına karar verilmiştir. Aynı kararla Talim ve Terbiye Kurulu’nun 23.02.2006 tarihli ve 16 sayılı kararıyla kabul edilen ve o günden itibaren gerçekleştirilen çeşitli değişikliklerle uygulanan İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (8. Sınıf)

Dersi Öğretim Programının da 2018-2019 eğitim ve öğretim yılından itibaren uygulamadan kaldırılması kararlaştırılmıştır (MEB, 2017).

Bu öğretim programının kabulünün üzerinden yaklaşık yedi ay sonra ve program henüz uygulanmaya başlanmadan MEB Talim ve Terbiye Kurulu'nun 19.1.2018 tarih ve 14 sayılı kararıyla uygulamadan kaldırılarak yerine yeni Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı kabul edilmiştir (MEB, 2018). Bu programda da daha önce olduğu gibi T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin haftada 2 saat olmak üzere yıllık toplam 72 saat olarak okutulması öngörülmüştür.

2017 programında T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde öğrencilerin günümüz olaylarını analiz etmelerinin ve tarih bilinci kazanmalarının önemi vurgulanarak bu doğrultuda dersin öğretimi aşamasında Atatürk'ün kişisel özelliklerinin her üniteye uygun yerlerde işlenmesi, tarih metodolojisine dair kavramların verilmesi, milli ve manevi değerlere belirli gün ve haftalarda önemle yer verilmesi, bağımsızlık sembollerimiz ve Türk devletine ve milletine saygı, sevgi ayrı bir önem verilmesi istenmiştir. Konular kavratılırken Türkiye Cumhuriyeti devletinin niteliklerine ve öğrencilerin vatandaş olarak devlete karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri hususunda öğretmenin model olması gerektiği vurgulanmıştır. Öğrencilerin dil, sosyo-kültürel, vatandaşlık, bilgi teknolojilerini kullanma ve girişimcilik gibi becerilerini geliştirebilmeleri için farklı yöntem ve tekniklerin uygulanması istenmiştir.

2005 öğretim programlarından itibaren ders kitaplarının yanında yer alan öğrenci çalışma kitapları bu program ile uygulamadan kaldırılmıştır. Yine 2005 öğretim programından itibaren hazırlanan öğretmen kılavuz kitapları da artık hazırlanmamaya başlanmıştır.

2017 Ortaokul T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi öğretim programında yer verilen dersin genel amaçları aşağıda sıralanmıştır.

“2017 öğretim programına göre Ortaokul T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi öğretim programının özel amaçları ile öğrencilerin:

1. Atatürk'ün askerlik ve devlet adamlığı yetenekleri ile inkılâpçı niteliklerini öğrenerek onun kişilik özelliklerini örnek almaları,
2. Millî Mücadele örneğinden hareketle Türk milletinin millî birlik ve beraberlik anlayışı içerisinde özgürlük, bağımsızlık ve vatanseverlik duyguları ile her türlü zorluğun üstesinden gelebileceğini anlamaları,
3. Türk Millî Mücadelesi ve inkılâbının, millî ve evrensel özelliklerini kavramaları, 4. Dönemin ağır şartlarında büyük güçlüklerle rağmen Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk İnkılâbının tarihî anlamını ve önemini kavramaları,
5. İnsan hakları, ulusal egemenlik, tam bağımsızlık, milliyetçilik, demokrasi, çağdaşlık, laiklik ve cumhuriyet kavramlarının Türk milleti için ifade ettiği anlam ve önemi kavramaları,

6. Atatürk İlke ve İnkılaplarının Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmesindeki yerini kavrayarak Atatürk İlke ve İnkılaplarının esas aldığı değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
7. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip, millî, manevî ve evrensel değerleri benimseyen birer vatandaş olarak yetişmeleri,
8. Atatürk İlke ve İnkılaplarının, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyeti'nin dinamik temelini oluşturduğunu kavramaları,
9. Türkiye'nin jeopolitik önemini bölgesel ve küresel etkileri açısından değerlendirerek iç ve dış tehditlere karşı duyarlı olmaları,
10. Bu programda ifade edilen kişisel ve sosyal yeterlik ve becerilerin yanı sıra, tarihe özgü beceri ve yeterlikleri de kazanarak geçmiş, günümüz ve gelecek arasında bağlantılar kurmaya dayalı bir tarih bilinci geliştirmeleri,
11. Türk milletinin bir mensubu ve insanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak Türkiye'yi ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
12. Günümüzün sorunlarına mantıklı bir yaklaşımla çözümler üretmesini sağlayacak ve kendilerini geleceğe hazırlayacak bilgi, beceri, değer ve tutumlar kazanmaları amaçlanmıştır” (MEB, 2017).

2017 yılı öğretim programına göre ortaokul T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi öğretim programının yapısı yedi üniteden oluşmakta; üniteler içerisinde kazanımlar ve ilgili açıklamalar yer almaktadır. Kazanımlar; öğretim sürecinde öğrencilerin edinecekleri bilgi, beceri, değer ve tutumları kapsamaktadır.

2017 Ortaokul 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının 2018 yılında güncellenmiş en son halinde yer alan üniteler ile ünitelere göre kazanım sayıları aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 3. 2017 Ortaokul 8. Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programında Ünite İsimleri, Kazanım Sayıları ve Ünitelere Ayrılan Ders Saati Miktar ve Oranları

Sıra No	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Süre/Ders Saati	Oran (%)
1	Bir Kahraman Doğuyor	4	8	11,1
2	Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar	8	18	25
3	Millî Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm!	7	14	19,5
4	Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye	9	12	16,7
5	Demokratikleşme Çabaları	3	6	8,3
6	Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası	3	6	8,3
7	Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası	5	8	11,1
TOPLAM		39	72	100

Kaynak: (MEB, 2018).

2006 yılında kabul edilerek 2008-2009 öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi 8. Sınıf Programı toplam 80 kazanımdan oluşmaktayken, 2017 programında kazanım sayısı 39'a düşürülmüştür. Bu, programdaki kazanım sayısının yarısından biraz fazlasının çıkarıldığı anlamına gelmektedir. 2006 programında yer alan “Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar” ve “Atatürkçülük” üniteleri 2017 programında “Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye” ve “Demokratikleşme çabaları” başlıklı iki ünite halinde yeniden düzenlenmiştir. Bu iki ünitenin toplam kazanım sayısı 42 iken yeni programda 12'ye düşmüştür. Dolayısıyla kazanımı en çok azaltılan üniteler “Çağdaş Türkiye Yolunda Adımlar” ve “Atatürkçülük” üniteleri olmuştur. Bu ünitelerin dışında “Bir Kahraman Doğuyor” ünitesinden 2, “Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası ve Atatürk'ün Ölümü” ünitesinden 2, “Atatürk'ten Sonra Türkiye: İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye” ünitesinden ise 7 kazanım eksilmiştir (MEB, 2006; MEB, 2018).

Programda “T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar” başlığı altında Atatürk'ün vatan ve millet sevgisi, idealist oluşu, mantıklı ve gerçekçi oluşu, sabır ve disiplin anlayışı, ileri görüşlülüğü, açık sözlülüğü, çok yönlülüğü, öğreticilik yönü, sanatseverliği, yöneticiliği, yenilikçi düşüncesi, önder oluşu, kararlı ve mücadeleci oluşu, planlı çalışması, inkılapçılığı, birleştirici ve bütünleştirici oluşu ve insan sevgisi gibi kişilik özelliklerinin her bir ünitenin uygun yerinde işlenmesi ve öğretmenlerin bu derste geçen kanıt, sebep-sonuç, süreklilik-değişim, benzerlik-farklılık gibi tarih metodolojisine dair kavramlar ile Tekalif-i Millîye, Kuvâ-yı Millîye, millî egemenlik, tam bağımsızlık, cumhuriyet, demokrasi, meclis, insan hakları gibi dersin içeriğine özgü kavramların öğrenciler tarafından öğrenilmesine ve bu kavramların doğru kullanılmasına dikkat etmelerine ilişkin hususlara yer verilmiştir. Programda dersler ilgili öğretilmesi gereken kavramlar ile ilgili başkaca bilginin yer almadığı programda kazanım tablosunda da ünitelerle ilgili olarak öğrencilere kazandırılması öngörülen beceriler ve değerler gösterilmemiştir (MEB, 2018).

2. BÖLÜM

İLKÖĞRETİM T.C. İNKILÂP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERS KİTAPLARI

Yazının icadından günümüze dek bilginin saklanması, gelecek kuşaklara aktarılması ve kalıcılığının sağlanmasındaki en önemli unsurların başında kitaplar gelmektedir. Ders kitapları eğitim öğretim faaliyetlerinin temel, vaz geçilmez ve çoğu zaman tek materyalleri olma özelliği taşımaktadırlar. İlköğretim okullarında T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersinin okutulmaya başlandığı 1981 yılından 2018 yılına kadar geçen süreçte bu dersin öğretimi ile ilgili olarak gerçekleştirilen program değişikliklerine Birinci Bölümde yer verilmiştir. Belirtilen süreçte söz konusu programlara uygun ders kitapları da yazdırılarak okutulmuştur. Bu ders kitaplarından aşağıda belirtilenler bu bölümde ele alınarak fiziksel açıdan incelemeye tâbi tutulmuştur.

İsmet Parmaksızoğlu, Temel Eğitim II. Kademe Okulları Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi, MEB, İstanbul, 1981.

İsmet Parmaksızoğlu, Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, MEB, İstanbul, 1983.

İsmet Parmaksızoğlu, Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, MEB, İstanbul, 1985.

İsmet Parmaksızoğlu, Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, MEB, İstanbul, 1987.

İsmet Parmaksızoğlu, Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, MEB, İstanbul, 1988.

Güler Şenünver, H. Samim Kesim, Rıfat Turgut, Aliye Akay, Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük III, MEB, Ankara, 1989.

Güler Şenünver, H. Samim Kesim, Rıfat Turgut, Aliye Akay, Ortaokullar İçin Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük III, MEB, İstanbul, 1995.

Prof. Dr. Neşet Çağatay, Muhsin Kaya, İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8, Doğan Yayıncılık, 1998.

Yrd. Doç. Dr. Muhammed Şahin, İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8, Dörtel Yayıncılık, 2002.

Rıfat Turgut, İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8, Pasifik Yayınları, 2003.

Güler Şenünver, H. Samim Kesim, Rıfat Turgut, Aliye Akay, Nesime Ercan, İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8, MEB, İstanbul, 2004

Güler Şenünver, H. Samim Kesim, Rıfat Turgut, Aliye Akay, Nesime Ercan, İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8, MEB, Semih Ofset, 2006.

Samettin Başol, Tuğrul Yıldırım, Miyase Koyuncu, Abdullah Yıldız, Ömer Faruk Evirgen, İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8, MEB, İstanbul, 2009.

Salim Ülker, İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8, Sek Yayıncılık, Ankara, 2014.

Sinan Baydar ve Ferhat Öztürk, Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8, MEB, İzmir, 2018.

Çiğdem Ataş ve Ufuk Ataş, Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8, Top Yayıncılık, 2018.

2.1. 1981-1988 Arası T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitapları

İsmet Parmaksızoglu tarafından yazılan ve 1981 yılında yayınlanan “Temel Eğitim II. Kademe Okulları Türkiye İnkılâp Tarihi” ders kitabı 23x15 cm ebatlarında, 200 sayfa ve saman kağıt üzerine siyah-beyaz baskılıdır. Kitap açık yeşil karton kapakla kaplıdır. Dış kapak üzerinde herhangi bir görsel bulunmamaktadır. Kitapta kullanılan tüm yazı, harita,

resim, grafik ve tablolar siyah-beyaz baskıdır. Kitapta 43 resim, 13 haritaya yer verilmiştir. Kitabın iç kapağından sonra sırasıyla içindekiler bölümü, Atatürk resmi ve İstiklal Marşı vardır. Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi yoktur. Kitabın konu içeriklerinden sonra son kısmında 187, 188, 189. sayfalarında Atatürk Kronolojisi vardır. Kitabın 191. sayfasında “Başvuracağınız Kaynak Kitaplar” başlığı altında Küçük Kahraman (Ali Rıza Özgüç), Kurtuluş Savaşı (N. Can Gülekli), Kurtuluş Savaşı Başlarken (M. Kamil Su), Cumhuriyet Destanı (F. Nafiz Çamlıbel), Atatürk (Tahsin Saraç), Atatürk'ün Hayatı, Eserleri (E. Cem Güney), El Kitabı (MEB), Cumhuriyetin Getirdikleri (Mustafa Şemin), Zafere Doğru (Kamil Su), Atatürk Kişiliği, Ülkücülüğü, Gençliğe Güveni (E. Faik Üstün) ve Cumhuriyetten Önce Türkiye (Kamil Su) isimli kitapların ders kitaplarının dışında öğrenciler tarafından okunması tavsiye edilmiştir. Ders kitabının bu bölümünde öğrencilere ayrıca ileri yaşlarda da okumaları amacıyla Atatürk ve Kurtuluş Savaşı'nı konu edinen 24 kitap daha tavsiye edilmiştir. Kitabın 193 ile 200. sayfaları arasında sözlük bölümü vardır. Kitabın kaynakça bölümü yoktur. İsmet Parmaksızoğlu tarafından yazılan ve MEB tarafından 1983, 1985, 1987, 1988 yıllarında yayınlanmış olan “Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük” ders kitapları da aynı özelliklere sahiptir. 1982 yılında yapılan değişiklik ile dersin adına “Atatürkçülük” ibaresi eklenmiş, ders kitaplarında bu ibare 1983 baskılarından itibaren yer almıştır. 1983 yılından itibaren kitap kapağında “Temel eğitim II. kademe” ifadesi yerine “Ortaokul” kavramı kullanılmıştır (MEB, 1982). Kitapta her ünite başında “hazırlık soruları” ve ünite sonunda “değerlendirme soruları” yer almaktadır. Bu başlıklar altında verilen sorular klasik açık uçlu tarzdadır. “Giriş” bölümünde konulardan önce toplam 10 hazırlık sorusu, konu sonlarında toplam 8 değerlendirme sorusuna yer verilmiştir (Parmaksızoğlu, 1981; Parmaksızoğlu, 1983; Parmaksızoğlu, 1985; Parmaksızoğlu, 1987; Parmaksızoğlu, 1988).

Bu ders kitabında bölümler itibariyle yer verilen hazırlık ve değerlendirme soruları aşağıda tablo halinde gösterilmiştir:

Tablo 4. 1981-1988 Yılları Arasında Okutulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitaplarında (Parmaksızoğlu, 1981,1983,1985, 1987, 1988) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları

Bölüm No	Hazırlık Sorusu Sayısı	Değerlendirme Sorusu Sayısı
1	8	7
2	3	5
3	4	4
4	11	5
5	5	7
6	4	3
7	5	3
8	4	3
9	2	-
TOPLAM	46	37

1981 Temel Eğitim II. Kademe (Ortaokul) Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Öğretim Programında konular içerisinde yer verilen ve ders kitaplarında da yer verilmeleri istenen okuma parçaları ve ilgili oldukları konular aşağıda gösterilmiştir:

Birinci ünite: Çanakkale Savaşının Türk ve dünya tarihindeki yeri ve önemi.

İkinci ünite: Yararlı cemiyetler (Konu ile ilgili bir okuma parçası).

Üçüncü ünite: Çocukluk yılları ve çevresi (Konu ile ilgili bir okuma parçası), 19 Mayıs 1919'a kadar bulunduğu görevler ve yaptığı hizmetler (Konu ile ilgili bir okuma parçası), Mustafa Kemal'in kişiliği (Konu ile ilgili bir okuma parçası).

Dördüncü ünite: Ermeni sorunu ve sonucu (Konu ile ilgili bir okuma parçası), İnönü Muharebeleri ve sonuçları (Okuma parçası: İstiklal Marşı'nın kabulü), (Okuma parçası: Mustafa Kemal'in İsmet İnönü'ye Telgrafı), Mudanya Ateşkes Antlaşması ve önemi (Konu ile ilgili bir okuma parçası) Lozan Barış Antlaşması ve önemi (Konu ile ilgili bir okuma parçası).

Beşinci ünite: Halifeliğin kaldırılması (Konu ile ilgili bir okuma parçası), Yeni Türk harflerinin kabulü (Konu ile ilgili bir okuma parçası), Kadın hakları (Konu ile ilgili bir okuma parçası)

Altıncı ünite: Milli savunma (Konu ile ilgili bir okuma parçası).

Yedinci ünite: Hatay sorunu ve sonucu (Konu ile ilgili bir okuma parçası).

Sekizinci ünite: Modern Türkiye'nin kuruluşunda Atatürk ilkelerinin yeri ve önemi (Okuma parçası: Atatürk'ün Gençliğe Hitabı).

Dokuzuncu ünite: Atatürk'ün ölümü, yurtiçi ve yurt dışındaki yankıları (Okuma parçası: İsmet İnönü'nün Atatürk'ün ölümünden sonra Türk milletine yayınladığı beyanname) (MEB, 1981b).

Bu öğretim programına uygun olarak İsmet Parmaksızoğlu tarafından yazılarak Milli Eğitim Yayınevi tarafından 1981 yılında yayınlanan Temel Eğitim II. Kademe Okulları Türkiye İnkılâp Tarihi ders kitabında ve aynı kitabın 1983, 1985, 1987, 1988 baskılarında yer alan okuma parçaları aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 5. 1981-1988 Yılları Arasında Okutulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitaplarında Yer Alan Okuma Parçaları

Sıra No	Bölüm No	Ders Kitabında Yer Alan Okuma Parçaları
1	Giriş	Atatürk'ün Sakarya Zaferiyle İlgili Sözlerinden, Selamet Motoru
2	1. Bölüm	Mustafa Kemal Anafartalar Grubu Komutanı
3	2. Bölüm	Gaziantep Savunmasından Bir Gün
4	3. Bölüm	Mustafa Kemal'in Anılarında Çocukluğu, Yıldırım Orduları Komutanı, Atatürk'ün Dehası, Davranışları ve Çalışma Biçimi
5	4. Bölüm	Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Görevleri, Çerkes Ethem'in Yunan'a Teslim Oluşu, Doğu İllerinde Ermeni Kıyımı, Anayasa ve İstiklal Marşı, Metristepe'de İsmet Paşa'ya, Mudanya'da En Hızlı Gün, Lozan Konferansı
6	5. Bölüm	Halifelik Nedir?, Eşitlik, Mecliste Türk Harfleri Yasası, Balıkesir Paşa Cami Minberinden
7	6. Bölüm	Orduya Son Sesleniş
8	7. Bölüm	Çetebaşı
9	8. Bölüm	-
10	9. Bölüm	-

2.2. 1989-1997 Arasında Okutulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitapları

1989-1997 yılları arasında ilköğretim okullarında okutulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi ders kitaplarını temsilen ele aldığımız G. Şenünver, H.S. Kesim, R. Turgut ve A. Akay tarafından yazılan, 1989 ve 1995 yıllarında Milli Eğitim Yayınevi tarafından yayınlanan "Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük III"

ders kitabı 23,5x16,5 cm ebatlarında, 216 sayfa, birinci hamur kağıt üzerine renkli olarak basılmıştır. Kitabın kırmızı ve beyaz renkli karton kapağının ön yüzünde Atatürk'ün resmi ve altında da “Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır.” sözü yer almaktadır. Kitapta kullanılan tüm yazı ve resimler siyah-beyaz; haritalar ise renklidir. Kitapta 105 resim, 8 haritaya yer verilmiştir. Kitap içerisinde herhangi bir tablo veya grafik kullanılmamıştır. Kitabın iç kapağından sonra sırasıyla Türk Bayrağı ve altında Bayrak Kanunu, İstiklal Marşı, Atatürk resmi ve “içindekiler” bölümü vardır. Ders kitabında Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi yer verilmemiştir. Kitabın konu içeriklerinden sonra son kısmında sayfa 203-204'de “kronoloji”, sayfa 205-208 arasında “sözlük” bölümü, sayfa 209-212 arasında “bibliyografya” bölümleri yer almaktadır. Sayfa 213'de Türkiye Siyasi Haritası, 215'de Türk Dünyası Haritası ve son sayfada Öğretmen Marşı vardır. Kitapta her ünitenin başında hazırlık soruları, ünite sonunda ise değerlendirme sorularına yer verilmiştir. Bu soruların tamamı açık uçlu soru tarzındadır (Şenünver vd., 1989; Şenünver vd., 1995).

Bu ders kitabında bölümlere göre yer verilen ünite hazırlık soruları ile değerlendirme soru sayıları aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 6. Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük III Ders Kitabında (Şenünver vd.) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları

Bölüm No	Hazırlık Sorusu Sayısı	Değerlendirme Sorusu Sayısı
Giriş	3	4
1	4	5
2	4	6
3	2	6
4	13	22
5	10	20
6	2	2
7	4	5
8	2	-
9	5	25
TOPLAM	49	85

1989 ve 1995 yıllarında yayınlanan bu ders kitabında yer alan okuma parçalarının bölümlere dağılımları ise şöyledir:

Giriş: Okuma parçasına yer verilmemiştir.

Birinci bölüm: Bizim Evlatlarımız Olmuşlardır

İkinci bölüm: Okuma parçasına yer verilmemiştir.

Üçüncü bölüm: Okumayı Seven Lider

Dördüncü bölüm: Antep Savunması ve Şahin Bey, İstiklal Marşı'nın Kabulü, İkinci İnönü Zaferinden Sonra Batı Cephesi Komutanlığına Çekilen Telgraf ve Batı cephesi Komutanı'nın Cevabi Telgrafi, Asil Ruhlarından Mütevazı Kahraman, Mudanya Konferansı, Kurtuluş Savaşımız ve Lozan Antlaşmasının Önemi

Beşinci bölüm: Gazi Mustafa Kemal'in Onuncu Yıl Nutku, Atatürk'ün Yeni Türk Harfleriyle İlgili Duygu ve Düşüncelerinden, Türk Kadınının Siyasi Haklara Kavuşması

Altıncı bölüm: Atatürk'ün Türk Ordusuna Mesajı

Yedinci bölüm: Okuma parçasına yer verilmemiştir.

Sekizinci bölüm: İsmet İnönü'nün Atatürk'ün Ölümü Dolayısıyla Millete Beyannamesi

Dokuzuncu bölüm: Türk Gençliğine Bıraktığım Emanet-Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi

Yukarıda da görüldüğü gibi ders kitabında Birinci Dünya Savaşı öncesinde dünyanın genel görünümüyle ilgili konuların ele alındığı “Giriş” bölümü, Kurtuluş Savaşı öncesi Osmanlı İmparatorluğu'nun durumuyla ilgili “İkinci Bölüm” ve Türkiye Cumhuriyeti'nin dış siyaseti ile ilgili “Yedinci Bölümde” okuma parçasına yer verilmemişken en fazla okuma parçasına “Kurtuluş Savaşı” ve “Türk İnkılâbı” ile ilgili bölümlerde yer verilmiştir.

2.3. 1998-2004 Arasında Okutulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitapları

Bu dönemde okutulan İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarından ilk ele aldığımız kitap olan N. Çağatay ve M. Kaya tarafından yazılarak 1998 yılında Doğan Yayıncılık tarafından yayınlanan “İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8” ders kitabı 23,7x16 cm ebatlarında, 236 sayfa, birinci hamur kağıda renkli olarak basılmıştır. Kitap dış kapağı turuncu renklidir. Dış kapak üzerinde Atatürk resmi vardır. Kitapta Atatürk dönemine ait siyah beyaz resimler renklendirme tekniğiyle renklendirilmeye çalışılmıştır. Kitapta yer alan diğer resim ve haritalar da genellikle renklidir. Bu ders kitabında 84 resim, 8 haritaya yer verilmiştir. Konu başlıklarına dikkat çekmek amacıyla başlıklar renkli zemin üzerine yazılmıştır. Kitapta bir tablo yer alırken,

hiç grafiğe yer verilmemiştir. Kitabın iç kapağından sonra sırasıyla Türk Bayrağı ve İstiklal Marşı, Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi, Atatürk resmi, “içindekiler” bölümü vardır. Kitabın konu içeriklerinden sonra son kısmında 225-226. sayfalarda “kronoloji”, 227-232. sayfalar arasında “sözlük”, 233. sayfada “kaynakça”, 234. sayfada değerlendirme testlerinin cevap anahtarı, 235. sayfada Türkiye İdari Haritası ve 236. sayfada Türk Dünyası Haritası vardır. Kitapta her ünite başında hazırlık soruları ve ünite sonunda değerlendirme soruları vardır. Hazırlık soruları klasik, değerlendirme soruları ise klasik ve çoktan seçmeli olarak hazırlanmıştır. Bu ders kitabında yer alan üniteye hazırlık soruları ile değerlendirme sorularının sayısında önceki ders kitaplarına göre bir artış olduğu görülmektedir (Çağatay ve Kaya, 1998). Ders kitabında yer verilen soru sayıları aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 7. İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabında (Çağatay ve Kaya, 1998) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları

Bölüm No	Hazırlık Sorusu Sayısı	Değerlendirme Sorusu Sayısı
Giriş	6	23
1	4	22
2	5	26
3	4	17
4	21	38
5	7	40
6	3	3
7	4	17
8	4	28
9	1	-
TOPLAM	59	224

Bu ders kitabında T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programına uygun olarak okuma parçalarına da yer verilmiştir. Bu ders kitabında yer verilen okuma parçaları bölümler itibarıyla aşağıda gösterilmiştir.

Giriş bölümü: Okuma parçası bulunmamaktadır.

Birinci bölüm: Ölmeyi Emrediyorum.

İkinci bölüm: Karakol cemiyeti

Üçüncü bölüm: Atatürk ve Vatan Mefhumu, Övünmeyi Sevmeyen Lider

Dördüncü bölüm: Atatürk'ün Ankara'ya Gelişi 27 Aralık 1919, Ermeni Meselesi ve Doğu Cephesi, Sütçü İmam Olayı, Şahin Bey, İstiklal Marşının Kabulü, Mustafa Kemal'in İsmet İnönü'ye Telgrafı, 30 Ağustos, Mudanya Konferansı – Lozan Antlaşmasının Önemi.

Beşinci bölüm: Onuncu Yıl Nutku, Halifeliğin Kaldırılmasının Önemi.

Altıncı bölüm: Atatürk'ün Türk Ordusuna Mesajı.

Yedinci bölüm: Hatay Sorunu.

Sekizinci bölüm: Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi.

Dokuzuncu bölüm: İsmet İnönü'nün Türk Milletine Bildirisi.

Bu ders kitabında da en fazla okuma parçasına “Kurtuluş Savaşı” ile ilgili konuların yer aldığı dördüncü bölümde yer verilirken sadece Birinci Dünya Savaşı öncesinde dünyanın genel görünümüyle ilgili konuların yer aldığı “giriş” kısmında hiç okuma parçasına yer verilmemiştir.

Bu dönemde M. Şahin tarafından yazılan ve 2002 yılında Dörtel Yayıncılık tarafından yayınlanan “İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8” ders kitabı 23,9x15,8 cm ebatlarında, 224 sayfa, birinci hamur kağıda renkli olarak basılmıştır. Kitabın fonunda Çanakkale, Kurtuluş Savaşı ve Atatürk resimlerinin bulunduğu karton kapağının üzerinde Atatürk portresi vardır. Kitapta Atatürk dönemine ait resimler siyah-beyazdan renklendirme yöntemiyle renklendirilmeye çalışılmıştır. Kitap içerisinde kullanılan diğer resim ve haritalar renklidir. Kitapta 69 resim, 8 haritaya yer verilmiştir. Ünite ve konu başlıkları kırmızı, alt başlıklar ise mavi renklerle yazılmıştır. Kitapta herhangi bir tablo veya grafik yer almamaktadır. Kitabın iç kapağından sonra sırasıyla Türk Bayrağı ve İstiklal Marşı, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, Atatürk resmi, “içindekiler” bölümü vardır. Kitabın konu içeriklerinden sonra son kısmında 205-207. sayfalarda “sözlük”, 208-219. sayfalarda “kronoloji”, 220-221. sayfalarda “kaynakça” bölümleri, 222. sayfada ünite testlerinin cevap anahtarı, 223. sayfada Türkiye Haritası, 224. sayfada Türk Dünyası Haritası vardır. Kitapta her ünite başında hazırlık soruları ve ünite sonunda değerlendirme soruları vardır. Bu ders kitabında da üniteye hazırlık soruları klasik, değerlendirme soruları ise hem klasik hem de çoktan seçmeli soru tarzında hazırlanmıştır (Şahin, 2002). Bu ders kitabında ünite/bölüm başında yer verilen hazırlık soru sayıları ile değerlendirme soru sayıları aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 8. İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabında (Şahin, 2002) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları

Bölüm No	Hazırlık Sorusu Sayısı	Değerlendirme Sorusu Sayısı
Giriş	3	9
1	4	17
2	5	14
3	3	14
4	6	32
5	9	27
6	2	6
7	4	13
8	3	32
9	2	7
TOPLAM	41	173

Bu ders kitabında yer verilen okuma parçaları da şöyledir:

Giriş bölümü: Okuma parçası yer almamaktadır.

Birinci bölüm: Çanakkale Zaferi.

İkinci bölüm: Halkın Direnmesi ve Cemiyetler.

Üçüncü bölüm: Atatürk ve Askerlik Sevgisi, İşte Türk Askeri Budur, Anekdotlarla Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın ve Lozan Antlaşması'nın Önemi.

Dördüncü bölüm: Bu Milletle Neler Yapılmaz, Sütçü İmam (Uzun Oluk) Olayı, İstiklal Marşı'nın Kabulü, Mustafa Kemal'in ismet Paşa'ya Çektiği Telgraf ve Batı Cephesi Komutanının Cevabı, Mudanya Mütarekesi.

Beşinci bölüm: Halifeliğin Kaldırılması, Harf İnkılâbı, Türk Kadınının Hak ve Vazifeleri.

Altıncı bölüm: Atatürk'ün Türk Ordusuna Mesajı.

Yedinci bölüm: Atatürk ve Hatay.

Sekizinci bölüm: Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi.

Dokuzuncu bölüm: İsmet İnönü'nün Atatürk'ün Ölümü Dolayısıyla Millete Beyannamesi.

Bu ders kitabının da “giriş” bölümünde herhangi bir okuma parçasına yer verilmezken en fazla okuma parçasına Kurtuluş savaşı ile ilgili bilgilerin yer aldığı dördüncü bölümde yer verilmiş, bunu üçüncü ve beşinci bölümler izlemiştir.

Bu dönemde R. Turgut tarafından yazılan, 2003 yılında Pasifik Yayınları tarafından yayınlanan “İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8” ders kitabı 23,9x16 cm ebatlarında, 199 sayfa, beyaz kağıt üzerine renkli baskıdır. Kitabın ön kapağında açık kahverengi zemin üzerinde Büyük Taarruz Savaşı, TBMM’nin Ankara’da açılışını tasvir eden resimler ve yeni Türk alfabesi yer alır. Kitabın arka kapağında Mustafa Kemal’i Çanakkale Savaşı’nda cephede tasvir eden resimlere yer verilmiştir. Kitapta Atatürk dönemi resimlerin bir kısmı siyah-beyazdan renklendirme yöntemiyle renklendirilmeye çalışılmış, bir kısmı da siyah-beyaz olarak basılmıştır. Kitap içerisinde kullanılan diğer resim ve haritalar renklidir. Kitapta 89 resim, 7 haritaya yer verilmiştir. Ünite başlıkları kırmızı, konu başlıkları mavi, alt başlıklar ise siyah renklerle yazılmıştır. Kitapta bir adet tablo varken grafik hiç yoktur. Kitabın iç kapağından sonra sırasıyla Türk Bayrağı ve İstiklal Marşı, Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi, Atatürk resmi, “içindekiler” bölümü vardır. Kitabın konu içeriklerinden sonra son kısmında sayfa 186’da test sorularının cevap anahtarı, 187-193. sayfalarda “sözlük”, 194-195. sayfalarda “kaynakça” bölümleri, 198. sayfada Türkiye Haritası, 199. sayfada Türk Dünyası Haritası yer almaktadır. Kitapta her ünite başında hazırlık soruları ve ünite sonunda değerlendirme soruları vardır. Bu dönemde okutulan diğer ders kitapları gibi bu ders kitabında da hazırlık soruları açık uçlu, değerlendirme soruları ise klasik ve çoktan seçmeli olarak hazırlanmıştır (Turgut, 2003). Bu ders kitabında yer alan hazırlık soruları ile değerlendirme soru sayıları aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 9. İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabında (Turgut, 2003) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları

Bölüm No	Hazırlık Sorusu Sayısı	Değerlendirme Sorusu Sayısı
Giriş	5	7
1	5	15
2	5	12
3	5	14
4	22	51
5	7	18
6	2	2
7	4	12
8	5	13
9	2	3
10	3	13
TOPLAM	65	160

Bu ders kitabında yer alan okuma parçalarının başlıkları da aşağıda belirtilmiştir.

Giriş bölümü: Okuma parçasına yer verilmemiştir.

Birinci bölüm: 18 Mart

İkinci bölüm: Yararlı Cemiyetlerin İzmir'in İşgaline Tepkisi

Üçüncü bölüm: Türk – Ermeni İlişkileri

Dördüncü bölüm: İstiklal Marşı'nın Kabulü, Mustafa Kemal'in İsmet Paşa'ya Telgrafi, Mudanya ateşkes Antlaşmasının Önemi, Lozan Antlaşmasının Önemi

Beşinci bölüm: Din ve Halifelik, Türk Harfleri

Altıncı bölüm: Atatürk'ün Türk Ordusuna Mesajı

Yedinci bölüm: Hatay Davası ve Atatürk

Sekizinci bölüm: Atatürk'ün Gençliğe Söylevi

Dokuzuncu bölüm: İsmet İnönü'nün Atatürk'ün Ölümünden Sonra Türk Milletine Yayımladığı Beyanname

Bu ders kitabında da sadece “giriş” bölümünde okuma parçasına yer verilmemiş, bir önceki ele aldığımız ders kitabına oranla okuma parçası sayıları genel olarak daha az olmakla birlikte en fazla okuma parçasına Kurtuluş Savaşı ile ilgili konuların ele alındığı

dördüncü bölümde yer verildiği görülmektedir. Bu dönemde okutulan bir başka T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabı da G. Şenünver, H.S. Kesim, R. Turgut, A. Akay ve N. Ercan tarafından yazılarak 2004 yılında Milli Eğitim Yayınevi tarafından yayınlanmıştır. Bu İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 ders kitabı 23,5x16,5 cm ebatlarında, 215 sayfa, birinci hamur kağıt üzerine yazıların tamamı siyah renkli, resimlerin tamamı siyah-beyazdan renklendirme yöntemiyle renklendirilmeye çalışılmış, haritalar ise renkli baskıdır. Kitapta 84 resim, 8 haritaya yer verilmiştir. Kitabın ön kapağında kırmızı zemin üzerinde siyah-beyaz Atatürk ve devlet erkânının TBMM önündeki resmi yer almaktadır. Kitap içerisinde herhangi bir tablo veya grafik kullanılmamıştır. Kitabın iç kapağından sonra sırasıyla Türk Bayrağı ve altında Bayrak Kanunu, İstiklal Marşı, Atatürk resmi, içindekiler bölümü vardır. Bu ders kitabında Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi bulunmamaktadır. Kitabın konu içeriklerinden sonra son kısmında sayfa 203-204'de "kronoloji", sayfa 205-208'de "sözlük", 209-211. sayfalarda "bibliyografya", 213. sayfada Türkiye Haritası ve 215. sayfada Türk Dünyası Haritası vardır. Kitapta her ünite başında hazırlık soruları ve ünite sonunda değerlendirme soruları vardır. Bu ders kitabında yer verilen soruların tamamı açık uçlu klasik tarzda sorulardan oluşmaktadır (Şenünver vd., 2004)

Aşağıda bu ders kitabında yer alan hazırlık ve değerlendirme sorularını sayıları tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 10. İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabında (Şenünver vd., 2004) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları

Bölüm No	Hazırlık Sorusu Sayısı	Değerlendirme Sorusu Sayısı
Giriş	3	4
1	4	5
2	4	6
3	2	5
4	19	32
5	10	20
6	2	2
7	4	5
8	2	-
9	5	25
10	3	25
TOPLAM	58	129

Bu ders kitabında yer alan okuma parçaları ise şunlardır:

Giriş bölümü: Herhangi bir okuma parçasına yer verilmemiştir.

Birinci bölüm: Bizim Evlatlarımız Olmuşlardır

İkinci bölüm: Okuma parçasına yer verilmemiştir.

Üçüncü bölüm: Okumayı Seven Lider

Dördüncü bölüm: Antep Savunması ve Şahin Bey, İstiklal Marşı'nın Kabulü, İkinci İnönü Zaferinden Sonra Batı Cephesi Komutanlığına Çekilen Telgraf ve Batı cephesi Komutanı'nın Cevabi Telgrafi, Asil Ruhlarından Mütevazı Kahraman, Mudanya Konferansı, Kurtuluş Savaşımız ve Lozan Antlaşmasının Önemi

Beşinci bölüm: Gazi Mustafa Kemal'in Onuncu Yıl Nutku, Atatürk'ün Yeni Türk Harfleriyle İlgili Duygu ve Düşüncelerinden

Altıncı bölüm: Atatürk'ün Türk Ordusuna Mesajı

Yedinci bölüm: Okuma parçası yoktur.

Sekizinci bölüm: İsmet İnönü'nün Atatürk'ün Ölümü Dolayısıyla Millete Beyannamesi

Dokuzuncu bölüm: Türk Gençliğine Bıraktığım Emanet-Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi

2.4. 2005-2016 Yılları Arasında Okutulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitapları

2005 yılı sonrasında okutulan ders kitaplarından incelenen İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 ders kitabı G. Şenünver, H.S. Kesim, R. Turgut, A. Akay ve N. Ercan tarafından yazılan ve 2006 yılında Milli Eğitim Yayınevi tarafından yayınlanan ders kitabıdır. Bu ders kitabı 23,5x16,5 cm ebatlarında, 220 sayfa, birinci hamur kağıt üzerine yazıların tamamı siyah renkli, resimlerin tamamı siyah-beyazdan renklendirme yöntemiyle renklendirilmeye çalışılmış, haritalar ise renkli baskıdır. Kitapta 82 resim ve 8 haritaya yer verilmiştir. Kitabın ön kapağında turuncu zemin üzerinde Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı sonrası resimlerinden oluşturulan karma bir resim kompozisyonu vardır. Kitabın arka kapağında üç adet kamu spotu bulunmaktadır. Kitapta kullanılan tüm yazı ve resimler siyah-beyaz; haritalar ise renklidir. Kitap içerisinde herhangi bir tablo veya grafiğe yer verilmemiştir. Kitabın iç kapağından sonra sırasıyla

Türk Bayrağı ve İstiklal Marşı, Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi, Atatürk resmi, içindekiler bölümü vardır. Kitabın konu içeriklerinden sonra son kısmında sayfa 210-211’de “kronoloji”, sayfa 212-215’de “sözlük”, 216-218. sayfalarda “bibliyografya”, 219. sayfada Türkiye Haritası ve 221. sayfada ise Türk Dünyası Haritası bulunmaktadır. Kitapta her ünite başında hazırlık sorularına, ünite sonlarında ise değerlendirme sorularına yer verilmiştir. Burada yer verilen soruların tamamı açık uçlu klasik tarzda hazırlanmış sorulardan oluşmaktadır (Şenünver vd., 2006). Aşağıda ders kitabında yer alan hazırlık soruları ile değerlendirme sorularını sayıları tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 11. İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabında (Şenünver vd., 2006) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları

Bölüm No	Hazırlık Sorusu Sayısı	Değerlendirme Sorusu Sayısı
Giriş	3	4
1	4	5
2	4	6
3	2	5
4	19	32
5	10	20
6	2	2
7	4	5
8	5	25
9	2	3
10	3	7
TOPLAM	58	114

Bu ders kitabında yer verilen okuma parçaları ise şunlardır:

Giriş bölümü: Okuma parçasına yer verilmemiştir.

Birinci bölüm: Bizim Evlatlarımız Olmuşlardır.

İkinci bölüm: Müdafa-i Hukuk Ruhu.

Üçüncü bölüm: Okumayı Seven Lider.

Dördüncü bölüm: Türk-Ermeni İlişkileri, Antep Savunması ve Şahin Bey, İstiklal Marşı’nın Kabulü, Mustafa Kemal’in Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa(İnönü)ya Telgrafi

ve İsmet Paşa'nın Cevabi Telgrafı, Asil Ruhlarından Mütevazı Kahraman, Mudanya Konferansı, Kurtuluş Savaşımız ve Lozan Antlaşmasının Önemi.

Beşinci bölüm: Onuncu Yıl Nutku, Halifeliğin Kaldırılması, Atatürk'ün Yeni Türk Harfleriyle İlgili Duygu ve Düşüncelerinden, Türk Kadınının Siyasi Haklara Kavuşması.

Altıncı bölüm: Atatürk'ün Türk Ordusuna Mesajı.

Yedinci bölüm: Hatay Sorunu ve Atatürk.

Sekizinci bölüm: Gençliğe Bıraktığım Emanet.

Dokuzuncu bölüm: İsmet İnönü'nün Atatürk'ün Ölümü Dolayısıyla Millete Beyannamesi.

Bu ders kitabında en fazla okuma parçasının Kurtuluş Savaşı konularından oluşan dördüncü bölümde yer verildiği, bunu Türk İnkılâbı ile ilgili konulardan oluşan beşinci bölümün izlediği anlaşılmaktadır. Giriş bölümünde ise okuma parçasına yer verilmemiştir.

Bu dönemde S. Başol, T. Yıldırım, M. Koyuncu, A. Yıldız ve F. Evirgen tarafından yazılan ve 2009 yılında Milli Eğitim Yayınevi tarafından yayınlanan İlköğretim TC İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 ders kitabı yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak hazırlanan bu kategorideki ilk ders kitabıdır. Bu ders kitabı 27x19 cm ebatlarında, 229 sayfa, beyaz kağıt üzerine renkli olarak basılmıştır. Kitabın ön kapağında mavi zemin üzerinde Atatürk'ün TBMM önündeki resmi, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki kutlama resimlerinden oluşturulan karma bir resim kompozisyonu bulunmaktadır. Kitabın arka kapağında kamu spotu vardır. Kitapta Atatürk dönemi resimlerin bir kısmı siyah-beyazdan renklendirme yöntemiyle renklendirilmeye çalışılmış, bir kısmı da siyah-beyaz olarak basılmıştır. Ders kitabında Atatürk sonrası dönemle ilgili olarak yer verilen resimler genellikle renkli olup, kullanılan görsel sayısı daha önceki ders kitaplarına oranla oldukça fazladır; 259 resim, 23 haritaya yer verilmiştir. Kitap içerisinde kullanılan diğer resim ve haritalar renklidir. Kitapta her ünite için farklı bir renk kullanılmış ve başlıklar da bu renklere aittir. Kitabın sağ yan kenar ortasında üniteye özgü zemin içinde ünite numarası yazılmıştır. Kitap içerisinde herhangi bir tablo veya grafik kullanılmamıştır. Kitabın iç kapağından sonra sırasıyla Türk Bayrağı ve İstiklal Marşı, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, Atatürk resmi, “içindekiler” bölümü ve ders kitabı tanıtım şeması vardır. Kitabın konu içeriklerinden sonra son kısmında sayfa 218-281’de “sözlük”, sayfa 222-223’de “kronoloji”, 224-227. sayfalarda “”kaynakça, 228. sayfada Türkiye Haritası ve 229. sayfada Türk Dünyası Haritası yer almaktadır. Ders

kitabında her ünitenin başında ünite hazırlık sorularına, ünite sonlarında ise değerlendirme sorularına yer verilmiştir. Burada yer verilen sorular klasik, boşluk doldurma, eşleştirme ve çoktan seçmeli soru stillerinden oluşmaktadır (Başol vd., 2009) . Ders kitabında yer alan soru sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 12. İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabında (Başol vd., 2009) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları

Bölüm No	Hazırlık Sorusu Sayısı	Değerlendirme Sorusu Sayısı
1	4	11
2	6	16
3	6	23
4	8	20
5	9	26
6	4	16
7	8	20
TOPLAM	45	132

Bu ders kitabında davranışçı yaklaşıma göre hazırlanan öğretim programları ve ders kitaplarında olduğu şekliyle okuma parçalarına yer verilmemiştir. Bu ders kitabı görece yapılandırmacı anlayışın ruhuna uygun olarak zengin metin ve zengin görsel içeriğe sahip bir şekilde hazırlanmaya çalışılmıştır.

Yapılandırmacı anlayışa göre hazırlanan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programına uygun olarak yazılan diğer bir ders kitabı S. Ülker tarafından yazılarak 2014 yılında Sek Yayıncılık tarafından yayınlanmıştır. Bu ders kitabı 27,3x19,3 cm ebatlarında, 200 sayfa, beyaz kağıt üzerine renkli olarak basılmıştır. Kitabın ön kapağında mavi zemin üzerinde Atatürk resimlerinden karma bir kompozisyon yer almaktadır. Kitabın arka kapağında kamu spotu vardır. Kitapta Atatürk dönemi resimlerin bir kısmı siyah-beyazdan renklendirme yöntemiyle renklendirilmeye çalışılmış, bir kısmı ise siyah-beyaz olarak basılmıştır. Genellikle ders kitabında Atatürk sonrası döneme ait konularda kullanılan resimler renklidir. Görsel bakımından zengin olan ders kitabında 310 resim ve 11 haritaya yer almaktadır. Bunların dışında çok sayıda tablo ve grafiğe de yer verilmiştir. Bu görsel ve haritalar büyük ölçüde renkli olarak basılmıştır. Kitabın iç

kapağından sonra sırasıyla Türk Bayrağı ve İstiklal Marşı, Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi, Atatürk resmi, “içindekiler” bölümü ve ders kitabı tanıtım şeması vardır. Kitabın konu içeriklerinden sonra son kısmında sayfa 191-194’de “sözlük”, sayfa 195-197’de “kaynakça”, 197-198. sayfalarda “kronoloji”, 199. sayfada Türkiye Haritası ve 200. sayfada Türk Dünyası Haritası vardır. Kitapta her ünite içerisinde konu başlıklarının altında ayrı ayrı hazırlık soruları ve ünite sonunda değerlendirme soruları vardır. Bu sorular klasik, boşluk doldurma, eşleştirme ve çoktan seçmeli olarak hazırlanmıştır (Ülker, 2014). Aşağıdaki tabloda bu ders kitabında ünitelere göre yer verilen hazırlık soruları ile değerlendirme sorularına yer verilmiştir.

Tablo 13. İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabında (Ülker, 2014) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları

Bölüm No	Hazırlık Sorusu Sayısı	Değerlendirme Sorusu Sayısı
1	6	22
2	8	29
3	9	34
4	22	47
5	16	29
6	5	16
7	12	31
TOPLAM	78	208

Bu ders kitabı yapılandırmacı yaklaşımın bir gereği olarak soru sayısı bakımından oldukça zengin bir kitap olup, ayrıca konularla ilgili olarak açık uçlu tartışma sorularına da yer verilmiştir. Bu ders kitabın da daha önceden belirtildiği gibi yeni öğrenme anlayışının bir gereği olarak zengin metin içeriğine sahip olmasına rağmen klasik anlamda okuma parçalarına yer verilmemiştir.

2.5. 2017 Sonrası Okutulan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitapları

Milli Eğitim Bakanlığı 2017 yılında ilköğretim, ortaokul ve liselerde okutulmakta olan derslerin öğretim programlarında değişiklik gerçekleştirmiş, bu çerçevede ortaokullarda okutulmakta olan T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı da

değiştirilmiştir. İlgili MEB Talim ve Terbiye Kurulu kararında yeni öğretim programının 2018-2019 öğretim yılından itibaren uygulanması öngörülmüştür.

Bu dönemde yeni öğretim programına uygun olarak S. Baydar ve F. Öztürk tarafından yazılan ve 2018 yılında Milli Eğitim Yayınevi tarafından yayınlanan Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 ders kitabı 27,5x19,5 cm ebatlarında, 212 sayfa, beyaz kağıt üzerine renkli olarak basılmıştır. Ders kitabının ön kapağında kahverengi zemin üzerinde Atatürk resimlerinden oluşan karma bir kompozisyon bulunmaktadır. Kitabın arka kapağında ise “15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü” ile ilgili bir afiş yer almaktadır. Kitapta yer alan Atatürk dönemi ile ilgili resimlerin bir kısmı suni renklendirme yöntemiyle renklendirilmeye çalışılmış, bir kısmı ise siyah-beyaz olarak basılmıştır. Görsel bakımından zengin olan ders kitabında 260 resme, 28 haritaya ve ayrıca bol miktarda tablo ve grafiğe yer verilmiştir. Ders kitabında yer alan bu görseller genellikle renklidir. Bazı ünitelerde üniteyle ilgili olayların kronolojik sıralamalarının gösterildiği tarih şeridine yer verilmiştir. Ders kitabında konu başlıkları renkli zeminlerde veya renkli olarak verilmiştir. Her ünite için farklı bir desenli zemin rengi kullanılmıştır. Konu başlıklarının yanında öğretim programının hangi kazanımıyla ilgili olduğunu gösteren kodlamalara yer verilmiştir. Kitabın iç kapağından sonra sırasıyla Türk Bayrağı ve İstiklal Marşı, Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi, Atatürk resmi, “içindekiler” bölümü ve ders kitabı tanıtım şeması vardır. Kitabın konu içeriklerinden sonra son kısmında sayfa 188’de “proje görevi”, sayfa 189’da ünite değerlendirmelerinin cevap anahtarı, 190-191. sayfalarda Milli Mücadele Komutanları, 192-196. sayfalarda “sözlük”, 197-199. sayfalarda “kronoloji”, 200-210. sayfalarda “kaynakça”, 211. sayfada Türkiye Haritası ve 212. sayfada Türk Dünyası Haritası vardır. Kitap içerisinde konu aralarında bireysel ve grup çalışmaları için etkinliklere yer verilmiştir. Ünite başlarında ilgili üniteye geçen kavramlara ve hazırlık sorularına ve ünite sonunda ise değerlendirme sorularına yer verilmiştir. Hazırlık ve değerlendirme soruları açık uçlu soruların yanı sıra boşluk doldurma, eşleştirme ve çoktan seçmeli soru türlerinden oluşmaktadır (Baydar ve Öztürk 2018). Aşağıdaki tabloda bu ders kitabında üniteler bazında yer verilen soru sayıları gösterilmiştir.

Tablo 14. Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 ders kitabında (Baydar ve Öztürk, 2018) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları

Bölüm No	Hazırlık Sorusu Sayısı	Değerlendirme Sorusu Sayısı
1	8	20
2	6	28
3	6	28
4	5	26
5	4	11
6	5	27
7	5	18
TOPLAM	39	158

Bu ders kitabı da metin ve görseller bakımından zengin olmakla birlikte klasik anlamda okuma parçalarına yer verilmemiştir.

2018-2019 öğretim yılında uygulanmaya başlanan öğretim programına uygun olarak yazılan bir başka ders kitabı da Ç. Ataş ve U. Ataş tarafından yazılan “Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8” ders kitabıdır. 2018 yılında Top Yayıncılık tarafından yayınlanan bu ders kitabı 27,3x19,3 cm ebatlarında 224 sayfa, birinci hamur kağıda renkli olarak basılmıştır. Ders kitabın ön kapağında gri zemin üzerinde Atatürk resimlerinden oluşturulan bir kolaj yer almaktadır. Kitabın arka kapağında kamu spotu bulunmaktadır. Kitapta genel olarak Atatürk dönemi ile ilgili resimler siyah-beyaz olup, günümüze doğru yaklaştıkça renkli resimler artmaktadır. Ders kitabında genel olarak görsel sayısı fazla olmakla birlikte sayfa ebatları göz önüne alındığında kitapta kullanılan resimlerin boyutlarının küçük olduğu söylenebilir. Toplam 152 resim ve 19 haritanın yanı sıra çok sayıda tablo ve grafiğin de yer aldığı ders kitabının iç kapağından sonra sırasıyla Türk Bayrağı ve İstiklal Marşı, Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi, Atatürk resmi, “içindekiler” bölümü ve ders kitabı tanıtım şemasına yer verilmiştir. Kitabın konu içeriklerinden sonraki kısmında sayfa 213’de ünite değerlendirmelerinin cevap anahtarı, 214-216. sayfalarda “sözlük”, 217-219. sayfalarda “kronoloji”, 220-222. sayfalarda “kaynakça”, 223. sayfada Türkiye Haritası ve 224. sayfada Türk Dünyası Haritasına yer verilmiştir. Ders kitabında konu aralarında bireysel ve grup çalışmaları için etkinliklere, ünitelerde yer alan konu başlarında hazırlık soruları, ünite sonlarında ise değerlendirme sorularına yer verilmiştir. Hazırlık soruları açık uçlu sorulardan oluşurken,

değerlendirme soruları açık uçlu, boşluk doldurma, eşleştirmeli ve çoktan seçmeli sorulardan oluşmaktadır. Aşağıdaki tabloda bu ders kitabında yer alan hazırlık soruları ile değerlendirme sorularının ünitelere göre sayıları gösterilmiştir.

Tablo 15. Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 ders kitabında (Ataş ve Ataş, 2018) Yer Alan Hazırlık ve Değerlendirme Soru Sayıları

Bölüm No	Hazırlık Sorusu Sayısı	Değerlendirme Sorusu Sayısı
1	7	21
2	7	29
3	12	27
4	10	27
5	3	25
6	3	24
7	5	25
TOPLAM	47	178

Bu ders kitabının içeriğinde de zengin metin ve görsel kullanılmış olup yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan öğretim programının bir gereği olarak klasik anlamda okuma parçalarına yer verilmemektedir (Ataş ve Ataş, 2018).

SONUÇ

Tarih, ulus devletlerin kurulma aşamasından itibaren ulus yaratmanın önemli araçlarından birisi olarak görülmüştür. Tarihin ulus oluşturmada oynadığı önemli rol, devletleri tarihi okullarda bir ders olarak okutmaya yöneltmiştir. Okullarda okutulan tarih dersleri aracılığıyla ulus olmanın olmazsa olmaz unsurlarından olan “ortak geçmiş” ve “ortak gelecek” algısı yaratılmaya çalışılmıştır. Genel olarak ulus devletler genelde merkezi olarak kontrol altında bulundurdıkları “eğitim sistemi” özelde ise “tarih eğitimi” aracılığıyla değer ve ideolojilerini yeni kuşaklara aktarmak suretiyle bir ölçüde kendilerini sürekli yeniden üretmeyi, böylece de varlıklarını korumayı ve sürdürmeyi sağlamaya çalışmaktadırlar. Türkiye’de de tarih, Osmanlı’dan devralındığı şekliyle cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ilkokuldan liseye kadar tüm eğitim kademelerinde ayrı bir ders olarak veya farklı dersler içerisinde okutulmaktadır. Türkiye’de Kurtuluş Savaşının öncesi ve sonrasındaki gelişmeler, Kurtuluş Savaşı’nın aşamaları ve sonuçları, Cumhuriyetin ilanı ve sonrasında yapılan geniş çaplı yenilikler ile tüm bu gelişmelerde Atatürk’ün rolü gibi konular farklı eğitim kademelerinde farklı isimler altında okutulmuş, 1980’li yılların başından itibaren T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi ortaya çıkmıştır. 1980 askeri müdahalesi sonucunda eğitim programlarında gerçekleştirilen değişiklikler çerçevesinde 1981 yılında T.C. İnkılâp Tarihi (ve Atatürkçülük) dersi yükseköğretim, ortaöğretim ve ilköğretim programlarına alınmıştır. 1981 yılında aceleyle hazırlanan T.C. İnkılâp Tarihi (ve Atatürkçülük) dersi öğretim programı 2018 yılına kadar geçen süreçte gerek pedagojik gelişmelerin, gerekse iç ve dış siyasi gelişmelerin etkisiyle sürekli bir şekilde değişmiş ve güncellenmiştir. Bu değişikliklerin büyük bir bölümü 2005 sonrası gerçekleşmiştir. T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi programında 1996 yılına kadar sadece dersin genel amaçları, programın uygulanmasıyla ilgili açıklamalar ve konu başlıklarından ibaret iken 1996 yılında mevcut konular için hedef ve davranışlar belirlenerek programa eklenmiştir. Dolayısıyla 1981-1996 yılları arasındaki dönemde konuların öğretilmesinde öğretmenin bilgi ve becerileri temel belirleyici etken olmuştur. 1998 yılı öğretim programında ders

konuları, hedef ve davranışlar ile dersin işlenmesi ile ilgili açıklamalar en geniş boyutuna ulaşmıştır. 1981-2005 yılları arasındaki dönemde uygulanan T.C. İnkılâp Tarih ve Atatürkçülük Dersi öğretim programı davranışçı yaklaşıma göre hazırlanmış olup öğrencilerden beklenen öğrenme çıktıları içselleştirmekten çok söyleme/yazma/açıklama şeklinde ifade edilmiştir. Bu dönemde uygulanan öğretim programlarının temelinde yatan davranışçı yaklaşımın bir gereği olarak öğretmen merkezli eğitim modeli söz konusu olup, öğrencilerin derse katılımları sınırlı düzeyde kalmaktaydı. Tüm bu nedenler öğrenilenlerin tutum ve davranışa yansımaya daha çok ezber düzeyinde kalmasına yol açmaktaydı ki bu durum özellikle 1990'lı yıllardan itibaren Türk eğitim sisteminin en çok eleştirilen yönlerinden birisini oluşturmuştur. “Ezberci eğitime” yönelik bu eleştirilerin de etkisiyle Milli Eğitim Bakanlığı 2005 yılından itibaren eğitim sisteminde köklü bir değişiklik gerçekleştirerek yapılandırmacı öğretim modeline geçmiştir. Bu çerçevede ilköğretim ve ortaöğretimde okutulan derslerin öğretim programları yeni anlayışa uygun olarak yeniden hazırlanmış ve 2005-2006 öğretim yılından itibaren kademeli bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır. Bu değişiklikler çerçevesinde 2006 yılında yapılandırmacı anlayışa göre İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı da hazırlanmıştır. Bu programlarda dersin içeriği “hedef” ve “davranışlar” yerine “kazanım” yoluyla belirlenmiş, öğrencilere bilginin yanı sıra beceri ve değer kazandırılması da ön planda tutulmuştur. 2017 yılında bu dersin öğretim programı tekrar değiştirilmişse de yapılandırmacı anlayışın yeni programda da büyük ölçüde korunduğu görülmektedir.

Günümüzde haftada 2 saat, yıllık 72 saatten ibaret olan toplam ders saati miktarının programda yer alan kazanımların öğrencilere istenilen düzeyde kazandırılması için yeterli gelmediği düşünülmektedir. Zira yapılandırmacı yaklaşıma göre dersin öğrencileri merkeze alacak şekilde aktif öğrenme yöntemleriyle, etkinliklerle ve materyaller kullanmak suretiyle, okul içi ve okul dışı öğrenme ortamlarından yararlanmak suretiyle işlenmesi gerekmektedir. Bu durum da daha fazla ders saatine ihtiyaç yaratmaktadır.

Öğretim programları hazırlanırken alan öğretmenlerinin sürece daha aktif bir şekilde katılmasının, görüş ve önerilerinin program geliştirme sürecine dahil edilmesinin öğretim programlarının eksiklerinin giderilmesi ve etkililiğinin artırılmasında olumlu rol oynayacağı düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen ders kitaplarının genel olarak 1981 yılından günümüze kadar geçen süreçte genel baskı ve kağıt kalitesi, kullanılan görseller, hazırlık ve

değerlendirme soruları ve okuma parçaları boyutlarıyla pedagojik açıdan ve ilgi çekicilik yönlerinden gittikçe geliştiği anlaşılmıştır. Özellikle yapılandırmacı yaklaşıma geçişten sonraki dönemde yazılan ders kitaplarının daha zengin bir içeriğe sahip olmaya başladığı, metin ve görsel sayısının ve çeşitliliğinin arttığı, renk ve baskı kalitesinin görece artarak öğrenciler açısından daha çekici hale geldiği söylenebilir. Özellikle 2006-20017 yılları arasındaki dönemde ders kitabının yanı sıra öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitabı da hazırlanarak kullanıma sunulmuştur. 2017 yılından sonra öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitabı uygulamasından vazgeçilmiştir. Bu durumun T.C. İnkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretimini olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir.

1981 yılından günümüze gelinceye kadar ders kitaplarında kullanılan metinler gittikçe kısalmış; resim, harita, grafik, tablo vb. görseller sayıca artmıştır. Aynı doğrultuda ders kitaplarındaki soruların şekli değişmiş, 1990'lı yılların ortalarına kadar sorular sadece açık uçlu sorulardan oluşmaktayken, o tarihten sonra soru tipleri gittikçe çeşitlenmiş, açık uçlu soruların yanı sıra boşluk doldurma, eşleştirmeli ve çoktan seçmeli test sorularına da yer vermeye başlanmıştır. 2005 yılından sonra ders kitaplarında okuma parçalarına yer verilmemesi bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Zira ders kitaplarında ünite bazında yer verilecek bağımsız okuma metinlerinin (okuma parçası) öğrencilerin ilgili konu hakkında düşünsel anlamda dünyalarını zenginleştireceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Anayasa. (1982). 2018 tarihinde <http://www.anayasa.gen.tr/dgt-devletkavrami.pdf> adresinden alındı
- Ataş Çiğdem, U. A. (2018). *Ortaokul ve İma Hatip Ortaokulu Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8*. İzmir: Top Yayıncılık.
- Başol Samettin, T. Y. (2009). *İlköğretim TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8*. İstanbul: MEB.
- Baydar Sinan, F. Ö. (2018). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8*. İzmir: MEB.
- Bektaş, Ö. (2019). *Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Sosyal Bilgilerin Temelleri İçinde R. Turan ve T. Yıldırım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Carr, E. (2011). *Tarih Nedir?* İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çağatay, P. D. (1998). *İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8*. Doğan Yayıncılık.
- Ergil, D. (1983). *İdeoloji Üzerine Düşünceler*. 2018 tarihinde <http://www.politics.ankara.edu.tr:> http://www.politics.ankara.edu.tr/dergi/pdf/38/1/dogu_ergil.pdf adresinden alındı
- Fayda, M. (2011). Tarih. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*(40), 30-36.
- Resmi Gazete. (1981, 11 06). Yüksek Öğretim Kanunu. (17506). Resmi Gazete.
- Gözler, K. (2007). *Devletin Genel Teorisi*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Karasar, N. (1984). *Bilimsel Araştırma Metodu*. Ankara: Hacettepe Taş Kitapçılık.
- Köstüklü, N. (2003). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. Konya: Günay Ofset.
- Maarif Vekilliği. (1939, 2 13). *Maarif Vekilliği Tebliğler Dergisi*(5), 18-19. Ankara.
- MEB. (1981a, 5 25). *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 44(2087), 205-210. Ankara.
- MEB. (1981b, 6 6). *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 44(2090), 249-250. Ankara.
- MEB. (1982, 1). *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*. 45(2104), 36-40. Ankara: MEB.
- MEB. (1986, 6 30). *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 49, 216-220. Ankara.

- MEB. (1999, 9). *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 62(2504), 648-666. Ankara: MEB.
- MEB. (2006, 03). *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 69(2582), 264. Ankara.
- MEB. (2006a). İlköğretim Sekizinci Sınıf T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı. Ankara: Talim Terbiye Kurulu Yayınları.
- MEB. (2006b, 3). İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (8. Sınıf) Dersi Öğretim Programının Kabulü Hakkında Talim ve Terbiye Kurulu Kararı. *Tebliğler Dergisi*(2582), 264. MEB.
- MEB. (2009, 02). İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (8. Sınıf) Dersi Öğretim Programında Değişiklik Yapılması Hakkında MEB Talim ve Terbiye Kurulu Kararı. (2617), 126-127. MEB.
- MEB. (2010, 8). *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 73(2635), 1539, 1544. Ankara: MEB.
- MEB. (2017, 7). *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 80(2718), 1602. Ankara.
- MEB. (2018, 3). *Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi*, 81(2726), 1763. Ankara: MEB.
- MEB. (2018, 2 1). *TC Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları İzleme ve Değerlendirme Sistemi*. meb.gov.tr: <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=355> adresinden alınmıştır
- Özlem, D. (1999). *Siyaset, Bilim ve Tarih Bilinci*. İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Yaklaşım*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Parmaksızoğlu, İ. (1981). *Temel Eğitim II. Kademe Okulları Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi*. İstanbul: MEB.
- Parmaksızoğlu, İ. (1983). *Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Ve Atatürkçülük*. İstanbul: MEB.
- Parmaksızoğlu, İ. (1985). *Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük*. İstanbul: MEB.
- Parmaksızoğlu, İ. (1987). *Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük*. İstanbul: MEB.

- Parmaksızoğlu, İ. (1988). *Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük*. İstanbul: MEB.
- Şahin, Y. D. (2002). *İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8*. Dörtel Yayıncılık.
- Şenünver Güler, H. S. (1989). *Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük III*. Ankara: MEB.
- Şenünver Güler, H. S. (1995). *Ortaokullar İçin Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük III*. İstanbul: MEB.
- Şenünver Güler, H. S. (2004). *İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8*. İstanbul: MEB.
- Şenünver ENÜNVER Güler, H. S. (2006). *İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8*. MEB.
- Taş, N. F. (1995). *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II*. İstanbul.
- TDK. (2018). Türk Dil Kurumu.
- Turan, R. (2012). Avni Akyol Dönemi Eğitim Siyasaları. *Milli Eğitim*(194), 108-130.
- Turan, R. (2016). Milli Tarihten Sosyal Bilgilere Türkiye'de İlköğretim Düzeyinde Tarih Öğretimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*(49), 257-278.
- Turan, R. (2019). Sosyal Bilgilerin Temelleri İçinde. *Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Tarih* (s. 98-136). içinde Ankara: Anı Yayıncılık.
- Turan, R. (2003). *İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8*. Pasifik Yayınları.
- Uçar, H. A. (2015). Devletin Gelişim Süreci. *İşletme Fakültesi Dergisi*(16(2)), 195-206.
- Ülker, S. (2014). *İlköğretim TC İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8*. Ankara: Semih Ofset Matbaacılık.
- Yıldırım A., H. Ş. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yüksel, S. (2003). Türkiye'de Program Geliştirme Çalışmaları ve Sorunları. *Milli Eğitim Dergisi*(159).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı	ORHAN ZEYBEK
Uyruğu	T.C
Doğum tarihi ve yeri	1976 AKSARAY
Medeni hali	EVLİ
Telefon	5056219692
Faks	
E-posta	zeybek1976@hotmail.com

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet yılı
Lise	Konya Erbil Kuru Lisesi	1993
Üniversite	Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	2001
Yüksek Lisans		

İş Deneyimi, Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
18	MEB	Öğretmen

Yabancı Dil	İngilizce
-------------	-----------